

* →

¶ Incipit tractatulus de duobus se inuicem amantibus com-
positus per dñm Eneam Silium poetam: Imperialemq; Se-
cretarium: qui tandem ad summi apostolat? apicem assumptus:
Pius papa Secundus vocatus est.

Agnifico et generoso militi dño Gaspari Sylek: dño
Aouicastro: Cesareo cæcellario: ac terrarū Egeæ Cu-
bitiq; capitaneo: dño suo præcipuo. Eneas Silii? po-
eta: Imperialisq; Secretarius. S. p. d. Marianus Sozinus
Senensis cõterraneus meus vir tum miri ingenij | tum littera-
rum multarū: cuius adhuc similem visurus ne sim hereo: duos
amantes ut sibi describerem rogatū me his diebus effecit. Nec
referre dixit: rem verā agerem | an more poetico fingerem. Nec
scis qui vir fiet: mirabere si tibi hominē expendā. Nihil ei præ-
ter formam natura inuidet. Nomuncio est. Nasci ex mea fami-
lia debuit: cui paruorū hominū est cognomen. Vir est eloquēs:
iuris vtriusq; consultus. Hystorias omnes nouit. Poetice peri-
tus est. Carmen facit et latinū et Tuscum. Philosophiæ tam sci-
us q̄ Plato. Geometer Boetius. In numeris Macrobio simi-
lis. Nullum instrumentū ignorat musicum. Agriculturā quasi
Virgilius nouit. Nihil ciuile ignotum viro: dum iuuenili ad-
huc stabant in corpore vires. Alter Eutellus erat luctandi ma-
gister: non cursu: non saltu: nō cestu poterat superari. Preciosi-
ora sunt interdum parui corporis vascula: ut gemæ lapilli q; re-
stantur. Nec ab re fuerit | illud in hūc referri: quod de Thideo
scribit Statius: Maior in eriguo regnabat corpore virtus. Di-
formā huic homini et immortalitatem si dedissent: is etiam erat
deus. Sed nemo sortitus est omnia. Inter mortales nullū ad-
huc noui cui pauciora q̄ huic defuerint. Quid: q̄ minutissima
etiam didicit. Quasi alter Apolles sic pingit. Nihil emēdatus
est: nihil lucidius: q̄ sua manu scripti codices. Sculpsit ut Pra-
xiteles. Nec medicinæ ignarus est. Adde virtutes morales que
alias regunt ducuntq;. Noui meis diebus plerosq; studijs lit-

narratur hic
Laudis q̄ vno
vrebant in m
ano Sozino
Senensis.

et no d simpli
in ipso sub
sup hie
mgnatoy

terarum deditos disciplinis: qui admodum abundabant: sed hi
nihil ciuilitatis habebant: nec rem publicam nec domesticam re
gere norant. Stupuit Paqlarensis: et furti villicum accusauit:
qui suam fetam undecim porcellos: asinam unam duntaxat enixam
pullum retulerat. Bomicius Mediolanensis grauidum se puta
uit: diuque partum veritus est: quia se vtroque ascendit. Hi tamen iuris
maximum lumen habiti sunt. In alijs preterea uel fastum uel aua
riciam inuenies. Sic perliberalis est. Plena illi semper domus est
honestis hospitibus: nulli aduersus est: pupillos tuetur: egros
solatur: pauperibus subuenit: viduas iuuat. nulli indigenti de
est. vultus eius quasi Socraticus. semper est idem. in aduersis for
tem animum prebet. nulla fortuna inflatur. versutias non ut exer
ceat: sed ut caueat quasi libet nouit. Ciuibus dilectus est: peregri
nis amatus. nulli odiosus est: nulli grauis. At homo tantarum
virtutum: cur nunc rem leuiusculam exigit non scio. Illud scio:
nihil me illi negare phas est. Cum namque dum Senis essem uni
ce dilectus: nec diminutus est amor: quous separatus sit. Is quoque
dum esset ceteris nature dotibus preeditus: tamen hoc maxime do
no pollebat: ut nullius erga se sterile esse amorem sineret. Huius
ergo rogatus non censui respuendos: scriptique duorum amantium
casus: nec finxi. Res acta Senis est: dum Sigismundus Impera
tor illic degeret. Tu etiam aderas: et si verum his auribus hausi
operam amori dedisti. Ciuitas veneris est. Aliunt qui te norunt
vehementer quod arseris: quous nemo te gallior fuerit. nihil ibi ama
torie gestum te inscio putant. Ideo hystoriam hanc ut legas pre
cor: et an vera scripserim videas. nec reminisci te pudeat: si quid
huiusmodi nonnunquam euenit tibi. Homo enim fueras. Qui ho
nunquam sensit amoris ignem: aut lapis est: aut bestia. Ipsum namque
uel per deorum medullas non latet ignea fauilla. Vale.

¶ Epistola Eneae. S. ad Marianum Sozinum petentem componi tractatum.
¶ Reas Siluius poeta Imperialisque Secretarius. S. p. d.
Mariano Sozino vtriusque iuris interpreti et cociui suo.
Rem petis haut convenientem etati meae: tuus vero et aduersam et re

Johannis Lupi decani Segobien. sedis apostolice Prothonotarii ad egregium
fratrem Thomam predicatorem professorem heretice prauitatis auctoritate apostolica
inquisitorem serenissimorum Ferdinandi et Elizabeth Hispaniarum regis et regine in fo-
ro conscientie Consiliarium tractatus de heresi et hereticorum reconciliacione eorumque
pertinacium damnatione.

Inter cetera que sacris legibus continentur pater venerande illa puto esse ma-
xime utilia maximeque necessaria christiano oratori que de hereticis scripta sunt, nul-
los enim fructus percipere possunt auditores ex contumaciis publicis quas pre-
dicationes appellant nisi prius omni heresi sublata exanimis de deo deque diuinis
rebus recte senserint frustra ad orationes sacras accedit hereticus frustra templa sau-
ctoꝝ frequentat frustra elemosinam facit frustra audit diuinum uerbum si pro uero ali-
quid falsum mente conceperit. Itaque ubi heresim aliquam uel in uno uel in pluribus
esse pro comperto erit tunc ad oratoris officium pertinebit monere homines pro falsis
opinionibus veras inducere efficacibusque argumentis et rationibus pro receptis erro-
ribus uerum uere cognitionis lumen ostendere quibus rebus si hereticus resipiscere et
ad sanitatem redire uoluerit id quod primo optandum erit ut leuibus remediis ad pristina
uoluntatem eger animus restitutus esse uideatur sui in malo perseverabit addicta falsis
opinionibus mens ad ea confugiemus que sacri canones minantur pertinacibus et obsti-
natis ut qui placidis rationibus confutati ab heresi non desisterunt eos tunc conuictos
crudelibus suppliciis afficiamus. Quapropter pater venerande cum mihi sit notum pa-
ternitatem uestram grauibus et arduis rebus occupatam esse eamque predicationibus et
aliis diuinis tantum uacare. Et licet uerum sit illud in iure puerbium non sufficit studere
sed studuisse. et licet reuerentia uestra tantum studuerit et tam glorioso ingenio quam diuina gratia
circa cuius seruitium semper uersatur eminentem scientiam acquisierit. tamen quia totius habe-
re memoriam potius est diuinitatis quam humanitatis. et ex dicto puerbio colligitur quod
non sufficit studuisse sed studere. et quia ut dixi reuerentia uestra pijs occupationibus
studio et literis aliter quam ad predicta etiam si uellet uacare non posset. Cogitavi licet inge-
nium rudis et minus inter doctores in materia heresis per reuerentiam uestram et alios
nostri redemptoris et eius fidei cultores nuper in prouincia uandalie agitata omissis
multis imperatorum legibus quia lex apostolica et papalis etiam que nunc sub dat. pridie
11. februarii Anno incarnationis domini Millesimo quadringentesimo. lxxi. Pon-
tificatus Sixti eiusdem redemptoris vicarii anno undecimo in causa heresis data secundum
sacros canones iubet procedatis. et omissis multis in dicta materia per nonnullos do-
ctores dictis atque allegatis. quia sepe numero eorum reuerentia salua nihil ad propositum
faciunt. Sed quod breuissime potero uere simpliciter et de plano. quia Episcopi ecclesiarum
civitatum et locorum ordinarii heretice prauitatis inquisitores sacre theologie aut
sacrorum canonum magistri et doctores esse consueuerunt. et tales de iure ad tantum
officium assumpti sunt apud quos formam hanc et instructionem non credo multum esse
necessariam ut ait Constantinus episcopus Ciprianus in concilio super heresi congrega-
to non oportet uos qui episcopi sumus indigere doctrina sed aliorum esse doctores. Sed

Studere et
diuise.
Memoria to
diuinitatis

vandalia

art. p. episcopo

ut possem psallere cum psalmista. et nunc reges intelligite erudimini qui iudicatis
terram. et si vere utique iusticiam loquimini filii hominum recte iudicate et tam principes quam
seculares patres et alii qui non necessitantur nec propter occupationes valent iura vi
dere videant et intelligant utrum iure an non iure predicti procedant an zelo et seruire
domini nostri iesu christi et ut eius ministri aut si aliqui ut ministri sathane qui aliquando
transfigurantur velut ministri iusticie quorum finis secundum opera eorum et sub specie pie
tatis faciunt mala et ne vicia sub specie virtutum occulte subministrant ut facit textus
in casu de quo agit in cle. i. de hereticis. et in. c. sicut de here. quid de iure ordinatus
seu decimus sit scribam per cuius introductionem pater Reuerende Quero

**Quis sit et esse possit verus et competens
iudex in causa heresis.**

Dico quod crimen heresis est mere ecclesiasticum alienum a iurisdictione seculari textus
est singularis in. c. inquisitionis in. §. prohibemus de here. li. vi. ubi bonifacius. viii.
ait quod seculares potestates de isto crimine non se intromittant cum sit mere ecclesiasticum
facit etiam textus in ca. cum secundum leges. eo. ti. in. §. confiscationis. iuxta glo. ubi textus
inhibet secularibus ne se intromittant in bonis hereticorum antequam per episcopum aut aliam personam
nam ecclesiasticam qui super hoc habeat potestatem sententia super eodem crimine fuerit
promulgata. ita quod per ecclesiasticum et non per secularem debet super heresi pronun
tiari hoc etiam probat textus in. c. presidentes. eo. ti. ubi potestas secularis non se de
bet intromittere nisi ad requisitionem ordinarioꝝ seu inquisitorum hoc idem in dicto. c.
inquisitionis in parte cum ab eis fuerint requisiti et in. c. ut officium in. §. statui. eo.
ti. et li. et in casu de quo agit in. c. quidem de apostata. ubi Inno. tertius in concilio ge
nerali statuit quod si infideles facti christiani ritus aut reliquias legis dimisere faciunt aut
observant per prelatos ecclesiarum talis observantia veteris ritus omnimode compesca
tur et in. c. ad abolendam de hereticis et in. c. non inuenitur. et in. c. sicut. xxii. q. iiii. q.
cognitio heresis est totaliter aliena a iurisdictione seculari quia dicitur spiritualis ut fa
cit glo. xi. q. i. in summa in cle. dispendiosam de iudicis et in. c. cum sit generale de foro
compe. ubi Abb. sicu. non credit opinionem dicentium quod potestas secularis possit
imponere hereticis penam per legem seu statutum ergo sequitur si crimen est mere
ecclesiasticum et ad ecclesiam pertinet cognitio quod secularis in hiis non potest se intro
mittere ut in. c. decernimus de iudicis et in. c. cum laicis de re. eccle. non alie. et in. c.
stringit de arbi. nec potest condere leges per quas usurparet aut sibi applicaret istam
iurisdictionem ecclesiasticam et spirituales ut in. c. cum ecclesiarum et in. c. ecclesia sancte ma
rie de consti. et in. c. ut animarum eo. ti. li. vi. in fine cum extra territorium ius dicenti non
pareatur impune facit textus in. c. sane. xv. q. iiii. in fine. ubi litera dicit quod totiens
legibus imperatorum in ecclesiasticis negociis utendum est quotiens sacris canoni
bus obviare non inveniuntur textus est commendandus in casu de quo agitur in. c. le
gem imperatorum. x. di. ubi dicit litera. Item lex imperatorum non est supra legem de

per ministros
finis:

quod minus he
stis est more
lastrum:

quod de pader
id est obpudris
aut reliquias
antiquas:

quod potest
indare et finis
non p
imponere penam
chrisma:

sed subtus imperiali iudicio non possunt iura ecclesiastica dissolui nec per negligenti-
tiam ordinarioꝝ seu ecclesiasticorꝝ seculares poterunt se intromittere ⁊ supplere
negligentiam ut in .c. qualiter de iudi. ⁊ in ca. nulli phas. xxv. q. i. vbi hylarius pro-
uidet qꝫ nulli phas sit sine status sui periculo vel diuinas constitutiones uel aposto-
licę sedis decreta temerare quia nos qui potentissimi sacerdotis administramus offi-
cia tales transgressionum culpa respiciet si in causis dei desides fuerimus inueni-
rē. ita qꝫ non licet regi seu imperatori leges sanctorum patrum violare. ergo si lex
non poterit aliquid operari nec consuetudo cum videatur contra libertatem eccle-
siasticam ut in capit. ad nostram ⁊ in .c. cum inter de consue. nam non qđ sit sed qđ
fieri debet est attendendum ut in .c. cum causam de elect. Nam quantum antiquior
in hiis consuetudo tantum magis reprobanda ⁊ de medio tollenda ut in .c. finali de
consu. ⁊ in .c. cum in ecclesia de sumo. Nam veritas preferenda est consuetudini fa-
cit textus singularis in casu de quo agitur in capitulo mala autem consuetudo ⁊ in ca-
pitulo veritatem ⁊ in capit. si consuetudinez ⁊ in capit. qui contempta veritate. viii.
distinct. Nam dominus in euangelio Ego sum inquit veritas. non dixit Ego sum
consuetudo ergo certum est. qꝫ nec de iure nec de consuetudine seculares poterunt
se intromittere in crimine heresis cum cognitio ad eos non spectet Nam licet ve-
rum sit ⁊ sanctorꝝ patrum sanctiones hoc dicant qꝫ ecclesia Romana primatum a do-
mino per illa verba Tu es inquit petrus ⁊ c. recepit ut in capit. in nouo testamento ⁊
in capit. quamuis. xxi. di. ⁊ in capit. sacrosancta roman. xxii. distinct. vbi etiam litera
dicit qđ Romana ecclesia non ab apostolis sed ab ipso domino et saluatore nostro
primatum obtinuit et in capitulo loquitur dominus ad petrum. xxiii. questione p̄ma
Nihilominus post passionem eiusdem redemptoris idem redemptor noster per
illa verba pasce agnos meos pasce oues meas. Jo. xxi. Ipsi pontifices canonū con-
ditores dicūt sit ad ista data potestas Petro et successoribus et non Regibus. nec
Imperatoribus ut in capit. Significasti de electi. ⁊ ibi per doctores. ⁊ in capit. per
venerabilem qui filii sunt legitimi. nam ut ibi dicit lra que refert Paulus ad corin-
thios non solum data est potestas Petro ⁊ successoribꝫ super Principes ⁊ Reges
⁊ Imperatores sed super angelos Ita qꝫ ista ⁊ similia et grauiora concessa fuerunt
Petro ⁊ successoribus pro gubernatione populi in gloriam et honorem dei et eius
ecclesie taliter qꝫ similia etiam summus Pontifex si vellet non posset ab se abdicare.
Nam in causis ecclesiasticis Regia voluntas sacerdotibus est postponenda vt
in .c. certum. x. di. nam non licet regibus vsurpare que sacerdotibus domini solum
conueniunt vt in capit. Imperium eadem di. Nam dominus noster. alia commisit
apostolis alia committi voluit principibus et potestatibus secularibus vt in capit.
cum ad verum ⁊ in capit. quis dubitet ⁊ in capi. duo sunt. xvi. di. Nam in dicto. ca.
cum ad verum Nicolaus papa ait. quoniam idem mediator dei et hominum homo
christus iesus actibus propriis et dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusqꝫ
discreuit nam in vno corpore multa membra sunt oia autem membra nō eundē actum
hnt vt in .c. singula. lxxix. di. nā idem deus n̄r alios dedit aplos alios pphetas alios

actꝫ qꝫ iudice
no possunt se
intromittere
videt etiam

actꝫ qꝫ no licet
seu imperator
leges sancto-
violare:

actꝫ qꝫ extra
videt et con-
dicit:

qꝫ nec de iure
de consuetudine
laici possunt
intromittere
in heres:

actꝫ qꝫ eccle-
siastica p̄m
obtinuit a
domino:

actꝫ qꝫ p̄m
sunt p̄m
Nihil est de
regibus et p̄m
B. etiam sup.

doctores sed nō om̄s vnū h̄nt officiū vt sc̄da ad corinth. xii. vbi ap̄lus ait ⁊ quosdam
 posuit deus in ecclesia. primū ap̄tos sc̄do p̄phetas tertio doctores deī virtutes ex
 inde gr̄as curationū op̄tulationes gubernatōes genera linguarū interpretatōes sermo
 nū nunqd̄ omnes ap̄ostoli nunqd̄ om̄s p̄phete nunqd̄ oēs doctores ⁊c. ⁊ in. c. cuz ex
 iniūcto ⁊ in. c. sicut de here. ⁊ in. c. quicunq; eo. ti. li. vi. ⁊ in p̄all̄ locis vbi ista p̄gnitō
 p̄dicatio ⁊ disputatio de fide non cōmissa est laicis etiā doctoribus nec regibus sed
 sacerdotibus ⁊c. Nam impatores principes seculares si catholici sunt filii sunt ⁊ nō
 p̄sules vt in. c. si impator. xvi. di. vbi Joannes papa ait si impator catholicus ē. q̄
 salua pace ipsius dicimus filius est ⁊ nō p̄sul ecclie q̄ ad religionē cōpetit dicere ei
 cōuenit non docere. habet p̄uilegia sue p̄tatis que in administrādis legibus publi
 cis diuinitus cōsecutus est ⁊ ei⁹ b̄nificiis non iguarns p̄ dispositōez celestis ordinis
 nil vsurpet nā alias p̄ illius beneficia pugnare videtur a quo p̄pria p̄secutus est po
 testatē ⁊c. ita q̄ multa que dirigunt ad seruitiū dei ⁊ eius cultus nō p̄ principes sed p̄
 sacerdotes voluit deus sibi ministrari ⁊ est maxima ratio quā cōsuetudo uincere non
 potest vt in. c. consuetudinis. xi. di. nam cui dubius opus pium sit edificare ad cultuz
 dei ecclesias ⁊ principib⁹ iniunctus vt in. c. boni principis. xvi. di. vbi littera dicit
 q̄ boni principis est de nouo edificare ecclesias q̄ intelligit de licentia pontificis
 alias non est p̄missum principibus nec aliis laicis sine licentia p̄tificis hoc facere
 vt in. c. nemo ⁊ in. c. basilicas de con. di. i. nam in istis ⁊ multis aliis aliqua in se sim
 pliciter sunt b̄d ⁊ respectu p̄sonarū inducunt peccatuz. nam licet omni lege videatur
 p̄missum imo ex p̄cepto iniunctum vt infideles heretici deleant de medio intelli
 gatur seruata forma ⁊ ordine p̄ h̄ntem potestates ⁊ ita intelligitur. c. principes seculi
 ⁊ c. Regum officiū. ⁊ c. administratores. xiii. q. v. nam si moyses ydolatra ⁊ infide
 les p̄ se ⁊ alios persequebat hoc erat ex iussu diuino ⁊ erat sacerdos ⁊ pontifex vt in
 psalmo. xcvi. etiā ex reuelatione diuina ⁊ mandato helie popl⁹ accepit ⁊ tradidit
 sibi p̄phetas Baal ⁊ Judas Machabeus machabeoz. i. c. iiii. vocauit sacerdotes
 vt mundarent sancta ⁊ reposerūt lapides in monte dom⁹ in loco ap̄to donec veniret
 p̄pheta ⁊ responderet de eis. ita q̄ ipse iudas q̄ ista non spectabant ad eum sed ad
 sacerdotes ⁊ p̄phetas expectant ad ea agendū sacerdotes ⁊ p̄phetam ⁊ si tunc ista
 obseruabant a fortiori hodie cum vt dixi redemptor n̄r curam regimen ⁊ governa
 tionem totius orbis Petro ⁊ successoribus p̄misit ⁊ maiorem p̄tatem auctoritatem
 sine p̄patione eisdem cōcessit quam ipse deus prophetis ⁊ sacerdotib⁹ ac regibus
 veteris testamenti concesserat vt sc̄da ad corinth. iiii. Ita q̄ hodie in oibus h̄is ad
 summū pontificē per reges ⁊ principes recurrendū est Non obstat si legimus nō so
 lum per moysen ⁊ alios sacerdotes sed p̄ principes ⁊ aliquando infideles similia in
 populo israelitico p̄miebant hoc erat ex p̄missione seu iussione diuina vt facit text⁹
 ambrosii in. c. remittant. xiii. q. v. vbi littera dicit q̄ punit aliquando de⁹ peccata p̄
 nescientes sicut p̄ Senacherim ⁊ p̄ Nabucodonosor regem p̄ Anthiocum ⁊ p̄ prin
 cipes Romanos ⁊ p̄ nōnullos reges gentiliū pplm israeliticū delinquētem aliquā
 affligit aliquando captiuauit Vnde ipse dñs ait p̄ prophetam virga Euro. is asur ⁊c
 Ita q̄ ista que ex reuelatione diuina contingunt non trahunt ad p̄sequentiam Nam

impatores
 principes p̄uilegiati
 sunt nō p̄sules

De nouo edifi
 c ecclesiarū nemo
 potest h̄ntem
 nisi pontificis

q̄ hodie maiores
 potestatem h̄nt
 romanū pontificē
 q̄ per p̄phetas
 dñs h̄nt
 infidelium p̄nitio

licet iacob excusetur a mendacio israhelite a furto et Sanson a homicidio et alie patriarche licet habuisset plures uxores ab adulterio ut in c. gaudemus de diuor. Alii autem ab istis non excusarentur nisi facerent ex reuelatione diuina que superat omnem legem et sic quia crimen heresis graue et grauissimum est et mere ecclesiasticum ne in merito si ad ecclesiam et sumus pontificem et suos ecclesiasticos commissarios pertineat qui de iure sunt omnes archiepiscopi Episcopi ordinarii in suis ecclesiis ciuitatibus et diocesis ut in ca. duo. xliii. q. iiii. et in ca. ad abolendam et in ca. excoicam in principio de here. s. adicimus. ubi inno. iiii. in concilio generali prouidet quod ordinarii per se vel archidiaconum vel aliam personam bis aut saltem semel in anno propria prochia in qua fama fuerit hereticos habitare circueant et si canonicam uelint effugere ultionem diligenter in hiis uigilent et si negligens fuerit uel remissus episcopali officio deponatur et loco ipsius alter substituatur idoneus qui uelit et possit hereticam confundere prauitatem et sic ad ecclesiasticos et non seculares naturaliter ista pertinent ut in dicto. c. ut inquisitionis. in. c. super eo. et in. c. presidentes. et in. c. ut officium in. s. statuimus et in capit. per hoc de here. li. vi. Ita quod regulariter de iure Archiepiscopus Episcopus Ordinarius in suis diocesis circa suos subditos habent iurisdictionem ordinariam circa exemptos delegatam ut in capit. per hoc et in. c. ut officium de here. eo. li. Sed quando dubitatur de heresi scilicet si sit heresis uel non. solus papa est iudex ut in dicto. c. ad abolendam de hereticis et in. c. maiores de baptimo et exo. xviii. c.

Qualis debet esse iudex.

Dico quod iudex debet esse etate scientia moribus et uita commendandus. Nam si est ordinarius scilicet Archiepiscopus Episcopus debet esse. xxx. annorum ut in. c. cum in cunctis de elec. Si alius inquisitor debet esse. xl. annorum ut in cle. uolentes de here. et ita probus et timens deum quod tota uoluntas et omne opus ordinario inquisitorum denunciantium accusantium aduocatorum et testium debet esse et dirigi ad gloriam dei et augmentum fidei ut in. c. ut inquisitionis de here. li. vi. et in cle. i. in principio eo. si et ad animas deo lucrandas cum de eis principalis omnibus predictis a christo et eius vicario data sit cura Ideo clemens. v. uolens prouidere ut in cle. i. de here. in concilio Viennen prouidit quod inquisitores iudices in isto crimine omni suspitione careant alieni. ab omni damnata passione ut solum ex zelo et feruore fidei in istis procedant. Nam non odio sine quo in hispania in casu de quo agitur rarus oparius reperitur quia inter religiosos in monasteriis dea procurante satore malorum operum etiam quo ad bonos ex genere Petri et Pauli descendenti orta est inter moniales utinam non esset inter clericos abscondi non potest inter seculares reprimi non ualet Nam si odio Ordinarius aut inquisitor iudicium peruertit. christi iudicium peruertit. ut in ca. quicumque. xi. q. iiii. et tunc non inquisitor sed inquirendus esset Nam etiam si iudicium et iustitiam cum peruerso et animo deprauato administraret ex tali administratione non gloriam aut meritum sed iudicium sibi acquirunt. sententia est redemptoris nostri. Luce xviii. ubi ipse redemptor iudicem iniquitatis uocauit qui aio peruerso iustitiam ministrare

actus q. iustitiam
animo iustitiam
te a furore
ab h. iustitiam
tr. i.

Expriui
diuino

actus q. iustitiam
infra diuino
de q. hereticis
subditos
ordina. ca. q.
ante d. iustitiam

actus q. iustitiam
ce iudice
hereticis:

actus q. iustitiam
in fine hereticis
de h. ce. iustitiam
ab omni d. p. iustitiam
passioy:

actus q. iustitiam
in fine hereticis
de h. ce. iustitiam
ab omni d. p. iustitiam
passioy:

ecclia ita tenet si excusatur ab heresi Et dico aut sunt Epi & prelati q de iure tenent
scire vtrunq; testamentu implicite & explicite nec ignorare debent articulos fidei in
stitutes & misteria sacramentoz & si in aliquo istoz errant affirmado sic sentit de his
Romana ecclia non excusat ab heresi & medacio Nam epi & sacerdotes cura aiap
habent quid Romani ecclia de his oibns necessariis pntis in simbolo & in psalmo
quicunq; vult non solum scire necessitantur sed oia ista subditos suos docere ut in ca.
omnes psallentes xxxviii. di. & ignorantia eos non excusat en; in platis & rectoribus
in similibus cadere non debet ut in. c. cum nobis olim & in. c. cu in cunctis de elec.
& in. c. Licet canon eo. ti. li. vi. & in. c. nisi cum pdem de renu. & in. c. qui ecclesiasticis
& in ca. si qs vult pontifex xxxvi. di. & in ca. ignorantia & in ca. si in laicis xxxviii. di.
& in ca. sit rector xliii. di. & multa iura & pcepta sanctorz hoc clamant. nec obstat ca. da
namus de sum. tri. & dicta sanctorz etiā si loquant de Joachim q magnus theologus
fuit Nam ipse non asserbat q id qd ipse scripsit tenebat ecclia sed scripta p eum
remisit determinationi ecclie Si aut est alius qui non tenetur aut necessitat iura
scire ut puta mulier ois rusticus plebeus aut civis q noticiam particularem de rebus fi
dei non hnt & no obligant ista explicite scire adhuc distinguo aut negant fudamentu
fidei etiā si erronee aut bestialit crederent q Romana ecclia hoc tenet non excusa
rent ab heresi ut si vnus rusticus mulier seu civis negaret deu esse aut resurrectoz
aut ppetuitate aiap & crederet q anima extinguit cu corpore aut q bona egerunt no
ibunt in vitam etnam & mala in igne eternu & similia que a nullo adulto ignorari de
bent cum videant de iure naturali ut in ca. non est pctm. vi. di. in. s. hiis itaq; non pp
hoc q dicat sic credo tenet ecclia excusat ab heresi Nam aliq nota scire debet sci
licet deus est xpus incarnatus est in vtero virginali passus est resurrexit & qui bo ege
runt ibunt in vitam etnam qui vero mala in ignem etnum nec ignorantia quo ad ista
excusat ut in ca. non omnis xxxvii. di. & in ca. qui ea. & in. c. in laicis xxxviii. di. & Car.
in cle. i. de sa. tri. & in cle. i. de vltis Nam in oem terra exiit sonus eoz sed alis suf
ficit predictis implicite credant. s. q omnia credant de fide catholica sicut ecclia
Romana tenet sed si explicite aliqd licet false dicunt sed credunt ita tenet ecclia
excusant ut si vnus simplex de istis diceret ego credo q filius in diuinis est. minor
pre & credo hoc tenet ecclia excusat ab heresi qa hec no est fides eius sed fides ei
est fides ecclie ut in. c. hec est fides. xxiii. q. i. Sed ex his elicit alia questio papa
est totius orbis ordinari. ut in. c. cuncta p mundu. & in ca. facta & in. c. causas & in ca.
nemo. ix. q. iii. & qst p totum & ut vicarius xpi promidet ciuitatibus & ecclesiis ciuitatu
de Epi & platis qui Epus est rector & cura totius Ciuitatis & dioc. subditi & parro
chiani quia de eoz pastore. cura & vigilantia posita est in summo pontifice & ad eos
electio non ptinet. ut in. c. osius de elec. & in. c. si ergo. viii. q. i. recipiunt Epum sibi da
tu p papa ut doctu probu & approbatu p aplm q ut tenet & obligat pdicat articulos
fidei instruit in hiis subditos & in sermone & instructoe heresiz dicit & pdicat & docet
si prochiani subditi audiendo credendo etiā heresim ut Epus pdicat si sunt heretici
et tales reputantur graue qd est si tale contingat et grauius determinare Nam si

Joachim

actus q p p
epi ten
implerit
explicit
m d q
certaz

actus de la
mistic
rusticis
m d q
fides in
et quom
p p p
m d q
trantur

actus d
m d q
ignorantia

actus q p p
fides ordi
m d q

subditus vt dixi implicite crederet q̄ Romana ecclesia credit. excusatus est ab he-
resi sed explicite audit errorem ⁊ explicite heresim credit quā excusationem habet
nullaz nisi q̄ recipit sermonem ut obediens prelato. ⁊ si aliquid male sensit ⁊ credit
ex instructione prelati paratus est p̄ Romanā ecclesiam corrigi. tūc magis meretur
quā peccet vt ait Car. in cle. i. de sūma tri. Sed si subditus simplex popularis igna-
rus non gratia dei ita dotatus ut sentiat v̄bū hereticū in prelatis aut in dubiis corre-
ctioni romane ecclesie se ⁊ audita per eum credita non submittat cui dubium de istis
scriptum sit si cecus cecum ducat ambo in foueam cadent Quare summus pontifex
christi vicarius semper in prouisionibus ecclesiarū multuz debuisse attendere ⁊ nec
ad preces principum baronū ⁊ alioꝝ temporalium aliter q̄ iura, disponunt de eccle-
siis. Cathedralibus aut ecclesiis vt sancius dicā prouidere debet ut omnino epis-
copandus sit. xxx. annoꝝ. Nam de iure est hereticę prauitatis Inq̄sitor qui nisi esset
Episcopus debet esse. xl. annoꝝ ut in cle. volentes de here. scientia moribus ⁊ vita
cōmendandus ut in ca. cum in cunctis de elect. ⁊ in. c. qui Episcopus. xlii. di. et in
preallegatis locis Sed quia principes domini seculares aliquando infantes aliquā
statuas in Ep̄os petunt ⁊ magis personis q̄ ecclesiis ⁊ ecclesiarū subditis prouidere
seu prouideri p̄curant ⁊ pluries sollicitant Papa aliud intelligere nolit. ut si postulat
doctus aut indoctus probus aut lenis sit nisi q̄ principes domini temporales tales
ad talem ecclesiam ut parentes aut ipsi de seruitiis eis factis retributionē p̄sequant
postulant ⁊ p̄curant tales quales volunt habere. ita q̄ aliquando fiunt prouisiones q̄
utinam prouisi si non docere doceri valerēt ⁊ in similibus p̄motionibus vnū duoz
sequit̄ aut ipse princeps seu dñs temporalis ut honeste loquar non verus seruus xp̄i
⁊ eius ecclesie ⁊ fidei zelator existit aut sūmus pontifex a similibus prouisionibus ex-
cusari non valet aut logicaliter dicam vtrūq̄ vez ⁊ q̄ deterius est id q̄ ipsi princi-
pes ⁊ potestates seculares sollicitarūt ⁊ procurarunt in iniuriam sūmoz pontificum
aliquando inducunt clamantes. non habemus Ep̄os doctos predicantes disputātes
⁊ que ad eos p̄tinent exercētes. ¶ Dicitur etiā hereticus qui negauit ⁊ hodie ne-
gat ipsum deum oim creatorē siue sint xp̄iani gentiles iudei aut saraceni ut in. c. i. de
summa trinitate. ¶ Dicitur etiā hereticus qui q̄ soli deo debetur creaturis corde
⁊ animo dat ⁊ tribuit ut adorātes hodie mēte ⁊ corde statuas et demones ut exo. xx.
⁊ leni. ix. ⁊. xxvi. ⁊ deu. iiii. ⁊ v. c. ⁊ in. c. si audieris. xlii. q. v. vbi trāslata sūt dicta ver-
ba deutronomi vbi lfa ait si audieris in vna ex ciuitatibus quas dñs deus tuus dabit
tibi inhabitare illic dicentes eamus ⁊ seruiamus diis alienis quos deus non nouisti
interficies necabis om̄s qui sunt in ciuitate cede gladii ⁊ incendes ciuitatem igni ⁊
⁊ in. c. guilifarius. in. s. q̄ aut. xlii. q. iiii. ⁊ in. c. salomō. xlii. q. iiii. ⁊ in. c. non liceat
xp̄ianis. xxvi. q. v. ⁊ in. c. accusat⁹ in. s. sane de here. li. vi. ⁊ in. l. ii. in prin. C. de apost.
¶ Dicit̄ aut hereticus q̄ alicuius t̄p̄ralis cōmodi ⁊ maxie vane glorie p̄ncipatusq̄ sui
gratia falsas et nonas opiniones gignit aut sequitur ut in. c. hereticus. xlii. q. iiii.
¶ Dicitur etiam hereticus qui aliter scripturam sanctam intelligit quā sensus sp̄s
sancti flagitat. ut. xlii. q. iiii. heresis. ⁊ eze. xlii. c. ¶ Dicitur etiam hereticus q̄ ab

quibz rasi
sunt qui
rubi

vnitate ecclesie est precisus et a sacramentis et communione ecclesie est diuisus ut scilicet
maticus et excommunicatus ut in c. scisma. xliii. q. i. et in c. inter hereses ea. ca. q. iii. et in c.
q. d. autem. iiii. q. iii. et in c. quicumque. xliii. q. i. et in c. i. de summa. tri. Que autem diffe-
rentia sit inter heresim et scisma vide in dicto. c. inter heresim et in ad. c. scisma et c.
firmissime de here. et per Inno. in rubrica de scismaticis. ois hereticus est scismaticus
sed non e converso sed ois scismaticus qui durat et persistit in scismate est hereticus quia
presupponit et fingit se ab ecclesia recte recessisse. **C** Dicitur autem hereticus qui
Romanam ecclesiam negat esse caput ecclesiarum et omnium fidelium matrem. ut in ca.
non decet. xii. di. et in c. qui abstulerit. xii. q. ii. **C** Dicitur autem hereticus qui privile-
gium Romane ecclesie ab ipso summo ecclesiarum capite traditum conatur auferre. xlii.
di. omnes. **C** Dicitur hereticus qui transgreditur precepta sedis apostolice ut. xix. di.
nulli. xx. q. i. nulli. **C** Hereticus etiam dicitur qui novam opinionem inuenit. xvii. di.
relatum. **C** Dicitur hereticus qui negat christum ore licet non corde. xi. q. iii. non solum
et de pe. di. i. Petrus et isto modo peccatum blasphemie dicitur heresis. **C** Etiam here-
ticus dicitur qui corde licet non ore negat christum. ut in c. i. de here. et xvii. q. i. Si ergo
xliii. q. v. si quid. glo. in c. unico. de sum. tri. li. vi. **C** Dicuntur etiam heretici qui nihil
sentiant nec credunt de fide christi et isto modo gentiles iudei saraceni dicuntur heretici
et respectu heresis non sunt excommunicati. **C** Heretici dicuntur qui reprobant et non te-
nent dicta sanctorum approbata per ecclesiam. ut in c. si. xv. di. et in c. noli frater. ix. di.
C Dicuntur heretici filii diffidentie seu desperationis propter quos quinq. Civitates
igne consumpte sunt et de quorum salute diffidendum est ut in c. clerici de excess. prela. et
in ca. flagicia. xxii. q. vii. quod delictum pestilentias et tempestates inducit. ut in auct.
non luxurietur in natura ut in c. flagicia. **C** Dicitur hereticus qui sacramenta puer-
tit ut simoniacus ut in ca. pbr. et in c. quisquis et in c. cum istud et in ca. q. omis et in c. eos
i. q. i. et quasi per totum et in ca. p. tuas de sumo. et si aliquis simoniacus peccat in opere
et corde scilicet quod credat per pecuniam posse emergere spiritum sanctum ut simo. stricto
modo dicitur hereticus sed si hoc non tenet nec credit et simoniam commisit licet here-
ticus sit largo modo et non stricto modo ut in pallegatis locis. **C** Dicitur hereticus qui
asserit non esse peccatum quod peccatum reputatum est ab ecclesia ut qui dicit non est peccatum visu-
ra aut fornicatio ut in cle. i. de vsu. et in cle. ad usum de here. **C** Dicitur autem her-
eticus qui aliter sentit de articulis fidei aut de sacramentis ecclesie quam ipsa Romana
ecclesia sentit ut in ca. danamus de sum. tri. et in ca. firmissime et in ca. ad abolendam de here.
te. **C** Dicitur autem hereticus qui non recipit quatuor concilia ut in ca. sicut canones et
in ca. sancti euangelii. xv. di. **C** Dicitur hereticus apostata perfidie ut qui ex gente aut
ex iudeis seu saracenis factus christianus ad primos ritus seu sectam reuertitur. ut in c.
pitulo quidam de apostata. et in ca. non potest. ii. q. vii. et iste dicitur apostata et pernicator ut
in di. ca. non potest et ad gall. ii. et scda petri scdo. Sunt multi alii heretici ut in ca. quicumque
xliii. q. iii. et in ca. sancta Romana ecclesia. xv. di. **C** Dicitur non solum hereticus sed
heresie archa qui aliter docet et instruit alios in fide quam Romana ecclesia tenet. et qui
pertinaciter per suas disputaciones errores hereticorum nititur defendere ut in ca. i. de scis-
ma. et in ca. i. et ii. de sum. tri. et in ca. ad abolendam de here. et in ca. bec est fides. xliii. q.

actus q. he
de q. rom
etiam no
ca. matre
etiam d.

actus q. iudex
deus et q.
etiam d.
etiam d.

actus q. d.
etiam d.

actus q. et
simoniacus
hereticus

actus q. d. q.
vsu et
m. r. d. e. z.
actus q.

actus q. d. iudex
pprius far
ritu iudicis
etiam d.

i. et in ea qui alioz. xliiii. q. iiii. et p. hosti. in rubrica de here. **De credentibus.**

Sed ulterius quero qui dicant credentes hereticorū et dico ut ait hosti. in summa in. §. i. in d. hereticorū. Duobus modis dicunt credentes hereticorū. Nam vni sunt in errore suo firmi et excecati et hui non timēt mortē sciūt erroris articulos et exponunt et licet multa falsa pdicent tñ non dicūt q̄ id qd̄ credunt nec q̄ mentē suā aliqd̄ asserunt et isti ut dixi sunt vere heretici et heresie arche et ut tales debent puniri. Alii sunt credentes erroribus istoz et etiā sunt heretici et cū istis tanq̄ cum hereticis agendū est. ut in processu hereticorū videbis. Tertio modo dicunt credentes hereticorū scilicet p̄cipantes et cōicantes cū hereticis et quasi idem sunt qd̄ receptatores et isti non sunt heretici licet sint excōicati ut in ca. excōicam. in p̄mo. in. §. credentes et ca. sicut in. i. de here. li. vi. et scda ad corinth. vi. et Jo scda p̄mo et isti credentes hereticorū excōicantur et si p̄ annū stant in excōicatione si sunt laici ipso iure facti sunt infames inhabiles ad officia et ad om̄s actus et repelluntur a testimonio et a iudicatura et ad successionē et ad condendū testamentū. si vero clericus fuerit ab omni officio et bñficio deponatur in quo maior est culpa grauior exerceat vindicta priuat sepultura et aliis sacramentis ut facit textus in. c. excōmunicamus in. §. credentes de here. sed quando participat ut hereticum ad veram fidē xp̄i cōuertat et in eo aliquid boni opetur nec peccat nec est excōicatus cum voluntate ac proposito maleficia distinguant ut in. c. eius voluntate de senten. excōb.

De defensoribus.

Qui dicant defensores hereticorū. Dico qd̄ dicunt duobus modis. vno modo d̄ defensor hereticorū qui publice defendit erroz hereticorū p̄ suas disputationes uel alio quouis modo et iste dicitur hereticus manifestus ut in. c. super qbusdam de ver. sig. et non solum hereticus est sed heresie archa vocat ut pdixi et ut heresie archa puniet. Alio modo d̄ defensor hereticorū q̄ hereticos defendit in castro domo ne capiant ab ordinariis inquisitoribus et isti cum nō credunt aut illos hereticos aut si heretici eos nō credant oppinionē illorū non sunt heretici licet nō sit bō presumptio q̄ eos de fide et si excōicant et satis facere contēpserit post annū efficiunt infames et puniunt in aliis ut in. c. excōicamus in. i. et in. §. credentes et in. c. sicut in. i. de here. nam non solum defensores hereticorū sed aliorū criminū damnantur ut in. c. quis cuiuslibet et in ca. si forte. xi. q. v. nam defensores delinquentium grauius veniunt puniendi ut in ca. qui consentit. xi. q. iiii.

De fautoribus.

Sed quero qui dicant fautores hereticorū. dico qd̄ multis modis dicunt fautores hereticorū. nā vno modo d̄ fautor ut qd̄ fauet negocio propo cū sit vnus de criminosis et sic si solum sibi et sue opinioni fauere vult sed aliis hēticis et iste idē ē qd̄ hēticus ut dcm̄ est et magis q̄ simplex hēticus puniri debet ut in. c. qui aliorū. xliiii. q. iiii. et xi. q. iiii. qui cōsentit. et in. c. non solū. Alio modo dicitur fautor hēticorū ex negligentia ut omissione ut puta si iudex ex malicia aut negligentia nō indicat hereticū aut si non integre iurat formam delicti et iste talis nisi iusta causa hoc faciat incidit in suspicionē hēticus ut in. c. qui alios et in. c. ad abolendam. in. §. Civitas de here. et in. c. sicut dignū in. §. illi de homicidio. et in. q. vii. negligere et in. c. de error. et in. c. de culpa et in. c. de an. su. de here. vbi si est Ep̄us ad triennū suspenditur si alius excōmunicat

hereticorū

*de fautoribus
opinionibus
hereticorū*

*de defensoribus
hereticorū*

*de fautoribus
hereticorū*

Qualiter barones p̄tates rectores dñi temporales
ciuitatum ⁊ locoꝝ vbi ordinarius ⁊ inquisitores volu
erint inquirere debent iurare eidem ordinario ⁊ inqui
sitoribus iurabūt ⁊ p̄posse fauebunt.

Et qm̄ iam necesse est ut iudices iudicialit̄ agant p̄mitto q̄ in casu heresis archi
ep̄us ep̄us ⁊ inquisitores simpliciter ⁊ de plano absq̄ aduocatoꝝ ⁊ iudicioꝝ strepitu si
gura procedere debent. ut in. c. si aduersus. de here. ⁊ in. c. statuta. in p̄. eo. ti. li. vi. et
in cle. sepe. de verbo. sig. ⁊ in cle. dispendiosam. de iudiciis. ⁊ tunc añ oia dñi t̄pales
gubernatores ciuitatum ⁊ locoꝝ iuxta cōmissionē ep̄oꝝ ordinarioꝝ seu inquisitoꝝ pre
stato iuramento promittant q̄ fideliter ⁊ efficaciter cum ab eis fuerint requisiti eccle
siam ⁊ hereticos et eoꝝ complicēs adiuuabunt bona fide ⁊ iuxta officium ⁊ posse su
um. si nero id obseruare noluerint honore quē obtinēt spoliētur ⁊ terra ipsoꝝ subii
ciatur interdico ⁊ per metropolitanū ⁊ certos cōprouinciales ep̄os excoicatiois vin
culo l̄nodent ⁊ si per annum de ista inobediētia non satisfecerint p̄ summū p̄tificē
ab eoꝝ fidelitate vasalli absoluantur. ut. in. c. ad abolendā. §. statumus. ⁊ in. §. ciuitas
⁊ in. c. excoicamus. ⁊ in. §. moneantur. et in. §. si uero. de heret. nec secularis seu dñs
t̄palis affirmando istam correctiōē ad se spectare aut p̄ sua statuta seu leges ordina
rios inquisitores impedire debet al̄s excoicatiois se nouerit mucrone p̄cussū q̄
si per annū animo sustinuerit pertinaci extunc uelut hereticus condēnetur. ut in. c. ut
inquisitiōis. §. si. ⁊ in. c. statutu. in p̄. de here. li. vi. Nā leges ipatoꝝ seu seculariū per
sonaꝝ nisi per eccliaꝝ approbare sint aut canonib⁹ nō repugnat̄ in casu de quo agit
non admittūt ut i. dcō. c. ut inquisitiōis in p̄. ⁊ post hec dñs t̄palis rector seu ciuitatis
gubernator d̄z iurare cōstitutōes ecclie ⁊ hereticos fautores defensores inuolabili
obseruare ac facere a suis subditis obseruari toto t̄pe sui regiminis quod si agere re
cusauerint ut infames ⁊ tāq̄ hereticoꝝ fautores ac de fide suspectos ab officio ⁊ ho
nore sui regiminis spoliēnt ⁊ inhabiles ad aliud officium reputēt. ut i. c. ut officium. in
§. statum⁹. eo. ti. ⁊ li. ita q̄ i oibus necessariis nō soluz nō impedimētum dare s̄ auxi
liuz ⁊ fauorē p̄stare debēt. ⁊ lz iudices p̄tates excoicati sint ⁊ quo ad alia exercēda im
pediti. ⁊ cū aliis in aliquo coicare nō possint i fauorē fidei oia necessaria ad requisitiō
nem ordinarioꝝ ⁊ inquisitoꝝ p̄nt facere ⁊ exercere. ut in. c. p̄sidentes. de here. li. vi.

Qualiter sit p̄uidēdū de carcerib⁹ ⁊ custodibus ⁊ m̄istris carceꝝ.

Sed postq̄ ordinarii inquisitores p̄cā fecerint necesse ē ut veniāt ad citatoꝝ res
lē uel p̄sonalē ubi heretici sūt q̄re debēt p̄uidere de carcere ⁊ forma custodie p̄ he
reticis. Et quia nulla fraus fieri possit nec suspitio ⁊ ep̄m nec ⁊ inquisitorē stare uar
leat fuit caute p̄uissū vltra q̄ in. c. inquisitiōis p̄uissū erat per Cle. v. in cle. i. de
here. que fuit in Cōcilio viennen. sc̄z q̄ carcer sit cois ⁊ ep̄o ⁊ inquisitori ⁊ vniqsq̄
hēat ibi vnū custodē fidelē q̄ possint h̄re singulos fideles m̄istros ⁊ erūt due diuerse
clauēs ut vn⁹ sine alio apire aut intrare nō ualeat q̄ añq̄ exequat̄ officiū iurabūt ad
scā dei euāgelia corporalit̄ a se tacta qd̄ in custodia immuratoꝝ ⁊ alioꝝum pro crimine
sup̄dicto in sua custodia positoꝝ ⁊ ponēdoꝝ oēz diligētiā ⁊ sollicitudinē quā potuerit

causa heres
p̄tates et
lano d̄z p̄c

causa hereticoꝝ

adhibebunt et quod alicui in carcerato in secreto non loquetur quin audiat alter custos
et quod provisionem quam in carcerato recipiunt ex ordinatione eorum et quod a parentibus et ami-
cis vel aliis personis fidelibus offeratur eisdem nisi episcopi et inquisitores vel suorum comis-
sarioz ordinatione refragetur ipsis fideliter et absque diminutione aliqua adhibebunt et
idem iuramentum et coram eisdem personis ministri custodum priusquam suum exerceant officium
exhibebunt. et quod sepe contingit episcopos proprios habere carceres sibi et dictis inquisitori-
bus non communes etiam idem clemens in eadem cle. providit et districte precepit ut cu-
stodes ad in carceratoz pro dicto crimine custodiam per episcopos vel sede vacante per ca-
pitulum deputati eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis presentent sa-
mule iuramentum.

Qualiter providendum est de Notariis

Postquam ordinarii de carceribus et custodibus fideliter et sine aliqua suspitione pro-
viderint ut ad particularia veniant oportet ut de per eos factis possint ut debent red-
dere rationem provideant de notariis et aliis probis personis coram quibus de isto cri-
mine testes recipiantur examinentur ut egregie et sancte provisum est per clementem
quartum in c. ut officium in. §. verum de here. li. vi. ubi littera ait verum quia in tam gravi
crimine cum multa oportet cautela procedi ut in reos sine ullo proferatur errore dure
ac digne severitas ultiois volumus et mandamus ut in examinatione testium quos recipi sup
crimine predicto ipsumque contingentibus oportuerit adhibeatis duas religiosas et di-
scretas personas in quarum presentia per publicam si commode potestis habere personam aut per du-
os viros idoneos fideliter eorumdem depositores testium conscribantur ita quod ad minus
in examinatione testium sine ordinario aut inquisitore debent esse tres bone et virtuose
personae due astantes et unus ut notarius et publica persona aut loco eius alie due. et tunc
scribent duo et astant duo. et si aliqui religiosi ordinis inquisitorum aut alterius ordinis
aut clerici etiam constituti in sacris que in seculo tabellionatus officium habuerunt et exercue-
runt. Tabelliones seu notarii in isto casu esse possent seu alii quicumque per sedem aplice
ad hoc deputati ut in deo. c. ut officium in. §. ad prescribendas. et idem notarius coram episcopo
et inquisitore aut eorum substitutis iurabit suum officium fideliter exercere. ut in de. i. §. No-
tarii. de here. naz licet in receptioe officii in genere hoc iuravit. quia agitur de re gravi et
periculosa est necesse iteque particulariter iuret et intelligat in qua gravi negocio rece-
ptus sit in notarium.

Quis de isto crimine accusari possit.

Dico quod delictum seu crimen heresis est ita gravissimum et primum ut facit tex. in c.
quod in omnibus partibus. xxii. q. vii. et in c. primum. xxii. q. ii. quod omnis homo. etiam summus pontifex
possit de hoc crimine accusari ut in c. si papa. xl. di. ii. q. vii. c. oves. et quantum ma-
ior sit qui hereticus est tantum citius debet corrigi. et nisi convertatur puniri propter ma-
iores incommoditates et gravia scandala que ex magnatibus stantibus in heresi oriri
possent. facit te. i. c. excoicamus in primo in. §. si vero. de here. et etiam defuncti accusa-
ri possunt licet contra eos ante mortem lis inchoata non sit. ut. xxiiii. q. i. c. si. et in c.
fili. de here. li. vi.

actus qd in
inimicis
sup heresi
et in nota
et in p
religiosos
inquisitoribus

actus qd Nota
ad hunc
inquisitoribus
sup heresi
inimicis
et in nota

actus qd omnis homo
possit de
heresi accusari
pontifex

actus qd etiam
defuncti
mortis
accusari de here

Quis accusare seu denunciare valeat.

Sed quia visum est de carceribus custodibus et notariis necesse est videamus de denunciatis accusantibus in quo premitto quod omnis denunciatus bone fame vite et conversationis debet esse. et quod ex caritate procedat et denunciatus aut est clericus religiosus et episcopo inquisitoribus denunciatus petat esse graviter infamatum suspectum. et quem credit hereticum aut laicum si clericus religiosus est queratur ab eo si tale hereticum credebat si caritative illum monuit ut errorem in quo stabat dimitteret si dicit non hoc fecit. est mala presumptio contra ipsum denunciante cum lege nostri salvatoris cum illo non servavit scilicet Si peccaverit in te frater tuus etc. nam in omni denunciatione evangelica iudiciali canonica regulari caritativa monitio debet procedere maxime in continuo aut futuro peccato. ut facit textus in c. hoc videtur. xxii. q. v. alibi dicit speculum in tit. de denunci. in §. quod denunciare posset quod ille talis non denunciator scilicet peccator criminis est doctrina est nostri salvatoris. Luc. xvii. Si peccaverit in te frater tuus increpa illum. et si penitentiam egerit dimitte illi et matth. xviii. et in c. movit. de iudi. in c. si quis episcopus. de accus. Nam ut ait apostolus. i. ad Thimo. primo. Preceptum est caritas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. nam non omni denunciante faciliter credendum est. ut in c. si quid. lxxvi. di. et in c. deus omnipotens. ii. q. i. et cum ista caritativa denunciatio non processit si iudices viderint expedire querent tamen de fama istius et non de negotio principali cum sinistra suspitio sit contra denunciantem. ut facit textus in c. sed illud. xlvi. di. aut assignabunt denunciante terminum infra quem accuset denunciatum et scribat se ad penam talionis. ut in c. quisque. et in c. qui crimen obicit. ii. q. viii. et quasi per totum. v. q. vi. et in c. licet de bro petro. de accus. et ibi defecerit in accusatone non punitur de heresi sed de calumpnia. ut in c. penul. de here. ubi per doct. Nam aliqui iudices debent admittere accusatorem et non denunciatorem. ut contra defunctum admittitur accusatio et non denunciatio. facit textus in c. damnationis. xviii. q. ii. in §. his auctoritatibus. in c. sane. ea. ca. 2. q. 2. ibi glosa. sup. pte demonstrato. et per Jo. an. in novella. in c. filii. de here. li. vi. quia accusator accusat. ut dixi. cum onere suo licet vellet non potest recedere ab accusatone. nam temeritas accusatorum tribus modis detegitur. aut enim calumpniatur aut prevaricatur aut tergiversatur. calumpniari est falsa crimina scienter intendere. prevaricari est vera crimina abscondere. tergiversari est universum ab accusatone desistere. vide ad lras in c. si quem penitue. ii. q. iii. in pn. Si autem processit caritativa monitio siue sit clericus siue laicus non repellendus est a denunciatone. Nam omnes qui non ex inimicitia et ex malo zelo procedunt denunciare seu accusare possunt hereticos. nam servus liber criminosus mulier admittunt in crimine simonie. ut in c. tata de simo. et in c. sane. xv. q. iii. et in crimine lese maiestatis. ergo a fortiori in isto cum longe maius sit divina quam temporalis offendere maiestatem ut in c. vergentis. de here. Nam est crimen publicum et ordinarium. et cuilibet de populo competit eius accusatio quod in omnem et quolibet catholicum ferunt iniuriam quod in divina religionem committitur. ut in l. manicheos. C. de here. tunc persecutores propriam iniuriam admittunt. ut in c. prohibent. ii. q. i. et ideo in illo casu fratrem fratrem et filium patrem. ut ait textus in c. non vos. v. q. v. ubi augustinus ait. Si enim frater tuus vulnus habeat in corpore quod vult occultari cum timet secari nonne crudeliter a te siletur etc. nam ut dixi ordinarius et inquisitor debet admonere omnes

denunciatus
aliquis de
boni voti
fame et
conversionis
debris
ad gloria.

denunciatus
aliquis de here
ad p...
ad gloria.

frater frater
et filii patres
p am... de here

catholicos si aliquos sciunt hereticos eis denunciare debent. ut i. c. excoicamus. i. §.
 edicimus nam si aliquis scit aliquem hereticum et non denunciat ordinario seu inquisitoribus deus et reputatur fautor hereticorum ut dicitur in articulo de fautoribus hereticorum.
 sed certum est siue sint denunciatores accusantes aut non si ordinarius et inquisitor sint in loco prochie ubi fama suspitio est hereticos esse quod sine denunciatore et accusatore procedere possunt ad inquisitionem et debent. ut in cle. i. de here. in. c. quilibet et quoniam et i. c. inquisitionis de accusa.

Quales et quomodo testes admittantur aut excludantur.

Et sic postquam visum est de denunciatoribus et accusatoribus restat uidere de testibus quales et quomodo recipiantur. In quo casu dico quod in fauorem fidei admittuntur excoicati principes seu socii criminis. ut in. c. in fidei fauorem de here. li. vi. in c. lras. de psump. maxime in defectum aliarum probationum hoc ut doc. in. d. c. dicunt intelligitur quoniam proceditur per modum inquisitionis secus si per modum accusationis. admittuntur etiam piurus. ex eodem negotio. ut si in causa heresis fuit testis iuratus falsum deposuit iterum vult deponere non obstante piurio admittuntur. ut in. c. accusatus. in. §. licet. de here. li. vi. tamen si alius seu ex alio negotio est piurus non admittuntur. ut in. c. testimonium. de testi. in. c. puuli. xii. quod etiam repelluntur testes aut eorum dicta quoniam non zelo iusticie sed malignitatis fomite processisse ut conspirationes prestaret et inimicitias capitales. tex. est singularis in. c. p. tuas. de sumo. in. §. nos vero. et i. c. repellantur. et in. c. cum oporteat. de accu. et autem. de testi. §. si vero odio. coll. vii. aut si testis est lenis opinionis de quo est presumptio facillime falsa deponet non admittitur. ut in dicto. c. in fidei fauorem. et in. c. i. et in. c. veniens. de testi. et in. c. in primis in si. ii. q. i. et si admittuntur non creditur ei sine tortura. ut in. d. c. i. primis. in si. iii. q. iii. in. §. si autem ea. et maxime si tendit ad pecuniam si quam recepit. aut sperat ex testimonio habere. ut in. d. c. i. et i. c. quotiens. de testi. et in. c. licet. de proba. et in. c. non faue. xiiii. q. v. Alie autem exceptiones legitime possent opponi contra testes seu contra eorum dicta postquam deposuerunt scilicet quod falsum deposuerunt. ut de testi. ex tenore. aut quod singulares sunt ut in. c. in genesi. et in. c. bone. in primo. de elec. et i. c. cum dilecti. de accu. et de testi. eo gen. lras. Item quod sunt contrarii obscuri. ut i. c. accusatus. in. §. licet. de here. li. vi. et in. c. cum et de re iudi. et in. c. p. tuas. de sumo. iii. q. ix. pur. xiiii. q. vii. quod autem non licet admittatur indistincte accusator non tamen testis cum ad dictum accusatoris non procedit ad sententiam sed ad inveniendum veritatem. nam non est statim censendus reus cum accusatur ut in. c. licet. de beato petro. et i. c. cum oporteat. de accusa. et c. a nobis qui ma. accu. possunt. et c. de accusa. l. si. sed per testes proceditur ad condemnationem. Et quia ubi magis periculum vertitur ibi cautius est agendum. ut in. c. ubi magis. de elec. li. vi. ideo ut dixi Clemens. iiii. sancte prouidit in. c. ut officium. in. §. verum cum in testibus quasi consistat totum negotium. ut cum ordinario seu inquisitore et notario in eorum testimonium receptione et examinatione assistant due religiose persone que videant examinationem testimonium et omnia alia que circa ipsos testes sunt aduertenda debent de singulis circumstantiis prudenter ingredi videlicet de causis personis loco tempore auditu visu scia uel credulitate uel fama et quo spiritu ducunt qualiter deponunt si uariant

art. q. de vi
tatur. finit
hereticorum
fuit aliquis
hereticorum et
reuelat in
vrbis:

art. quibus
admittuntur
repelluntur
causa hereticorum

art. q. de testi
qui deponunt
possunt opponi
exceptiones

art. q. de testi
quibus testibus
fuit hereticorum
fuit duo vel
duo propositi
interdico

et tunc iudices cōprehendent et colligēt ex testibus et eorū dictis quanta fides eis dē
adhibenda sit an sufficiant ad probandū delictum seu condemnationē faciendā seu
ad torturā circa accusatos an si testis puniri debeat aut etiam torqueri cum si iudices
viderint expedire possunt sicut in alio crimine. ut. ff. de questi. l. ex lib. 20. et l. ex mino.
re. §. tormenta. et in l. si quis alicui. C. ad l. iul. maiesta. Nam iudex ecclesiasticus po
test clericū aut laicum suspectum de heresi aut in accusatiōe aut testimonio calūniā
tem punire p flagella. ut in. c. i. de calump. et in. c. in archiepātū. de rapto. in. c. contra
idoloz. xxvi. q. v. et ponē ad torturam citra sanguinis effusionē. vide tex. singularē in
materia. in. c. illi qui in fide catholica. v. q. v. vbi iniungitur ecclesiasticis accusato
res et testes ad torturam ponant etc. et vide ibi glo. singularē. Sed doctores quæste
runt quot testes sunt necessarii ad convincendū hereticū. et dicunt in. c. excoicamus.
in pmo. de here. q. ad minus tres cum sit gravis et piculosa causa cuius causa ne im
merito si tres sint necessarii. Nam licet sit regula generalis q in ore duorū sit omne
verbum. nihilominus sūt alique cause vbi vnus testis sufficit ut in baptismo et in cō
secratiōe ecclesie. ut in. c. placuit. et in. c. itaq. de con. di. iiii. et sunt alie vbi duo testes
nō sufficiūt. ut facit tex. in. c. licet. de testi. et in. c. cū esses. de testa. et in dicto. c. excoica
mus. in casu de quo agit in. §. adicimus. sed ut dixi oīa ista relinquūt in pectore iu
dicum. nam tales pnt esse duo testes de quib⁹ non credit nec psumitur p toto mūdo.
vellent degerare et tunc magis eis fides adhibenda ē q̄ qnq. aliis in quib⁹ non est
ista presumptio. nam iudices non ad quantitātē seu numez sed ad qualitātē testium
aduertāt ut est tex. singularis. in. c. si testes. iiii. q. iiii. vbi sancte lra ait. confirmabitq.
iudex votū animi sui ex argumentis ex testimoniis que rei aptiora et veritati primio
ra esse compererit. Non enim ad multitudinē respici oportet sed ad sincerā testimo
nioz fidem et testimonia quibus potius lux veritatis afflūt. et ibi in materia glo. ma
gistralis hoc idem ait tex. in. c. in nostra. de testi. sed posset dubitari. Petrus accusat
de heresi recipuntur tres testes sine exceptione maiores vnus deponit qd vidit illū
dicentē q non credebat spūs scūs eternaliter pcedebat a patre et filio fuit alius te
stis qui dixit q audiuit ab eo qd dixerat q baptismus non tollebat pctm. fuit alius q
dixit q vidit istum cōmittentē rem hereticā et seruantē ceremoniā gentilicam aut
iudaicam aut macometicā. nungd dicentur singulares ad hoc q nullam fidē ad con
demnationē faciant. Dico q fidē faciunt cum agitur cōtra hereticū de heresi i cōi
seu in genere. q̄ oēs isti tres pbant eū tendere ad heresim lz p diuersos articulos
seu species cōcordant ad vnū effectum seu finē. ut. C. de here. arriani. C. de penis.
q̄ sententiā. sed ubi non inquitur generalit̄ cōtra vnus sed particularit̄ sup vno articulo
aut sup certa specie. et solus vn⁹ deponit de illo articulo et alii de aliis ut supra tunc
sunt pprie testes singulares et non probant. ut in pallegetis locis. Sz vltorius i ma
teris posset dubitari si sunt tres testes qui heresim probant contra petrum. sunt alii
tres aut quatuor q in eisdē articulis probāt cōtrarium. qd agēdū erit et quō ordinari⁹
et inquisitores in casu simili se habebunt. Et dico q si vnus testis deponit petrus i
sua presētia et titū tali die tali hora hanc speciem hereticam fecit et dixit in tali
loco et ille alius contestis vocatus dicit non est verum. ipse viderit tunc ille.

et iudex ecclesiasticus
suspectum de heresi
aut in accusatiōe
aut testimonio calūniā
tem punire p flagella
ut in. c. i. de calump.
et in. c. in archiepātū.
de rapto. in. c. contra
idoloz. xxvi. q. v.
et ponē ad torturam
citra sanguinis effusionē.
vide tex. singularē in
materia. in. c. illi qui
in fide catholica. v. q. v.
vbi iniungitur ecclesiasticis
accusatores et testes
ad torturam ponant etc.
et vide ibi glo. singularē.

et dicunt in. c. excoicamus.
in pmo. de here. q. ad
minus tres cum sit gravis
et piculosa causa cuius
causa ne immerito si tres
sint necessarii. Nam licet
sit regula generalis q in
ore duorū sit omne verbum.
nihilominus sūt alique
cause vbi vnus testis
sufficit ut in baptismo
et in cōsecratiōe ecclesie.
ut in. c. placuit. et in.
c. itaq. de con. di. iiii.
et sunt alie vbi duo
testes nō sufficiūt.
ut facit tex. in. c. licet.
de testi. et in. c. cū
esses. de testa. et in
dicto. c. excoicamus.
in casu de quo agit in.
§. adicimus. sed ut dixi
oīa ista relinquūt in
pectore iudicum. nam
tales pnt esse duo
testes de quib⁹ non
credit nec psumitur p
toto mūdo. vellent
degerare et tunc magis
eis fides adhibenda ē
q̄ qnq. aliis in quib⁹
non est ista presumptio.
nam iudices non ad
quantitātē seu numez
sed ad qualitātē testium
aduertāt ut est tex.
singularis. in. c. si
testes. iiii. q. iiii.
vbi sancte lra ait.
confirmabitq. iudex
votū animi sui ex
argumentis ex testimoniis
que rei aptiora et
veritati primio ra
esse compererit. Non
enim ad multitudinē
respici oportet sed ad
sincerā testimonioz
fidem et testimonia
quibus potius lux
veritatis afflūt. et ibi
in materia glo. magis
tralis hoc idem ait
tex. in. c. in nostra.
de testi. sed posset
dubitari. Petrus
accusat de heresi
recipuntur tres testes
sine exceptione maiores
vnus deponit qd vidit
illū dicentē q non
credebat spūs scūs
eternaliter pcedebat
a patre et filio fuit
alius testis qui dixit
q audiuit ab eo qd
dixerat q baptismus
non tollebat pctm.
fuit alius q dixit q
vidit istum cōmittentē
rem hereticā et
seruantē ceremoniā
gentilicam aut iudaicam
aut macometicā. nungd
dicentur singulares
ad hoc q nullam fidē
ad condemnationē
faciant. Dico q fidē
faciunt cum agitur
cōtra hereticū de
heresi i cōi seu in
genere. q̄ oēs isti tres
pbant eū tendere ad
heresim lz p diuersos
articulos seu species
cōcordant ad vnū
effectum seu finē. ut.
C. de here. arriani.
C. de penis. q̄
sententiā. sed ubi non
inquitur generalit̄
cōtra vnus sed
particularit̄ sup vno
articulo aut sup
certa specie. et solus
vn⁹ deponit de illo
articulo et alii de
aliis ut supra tunc
sunt pprie testes
singulares et non
probant. ut in
pallegetis locis. Sz
vltorius i materis
posset dubitari si
sunt tres testes qui
heresim probant
contra petrum. sunt
alii tres aut
quatuor q in eisdē
articulis probāt
cōtrarium. qd
agēdū erit et quō
ordinari⁹ et in
quisitores in casu
simili se habebunt.
Et dico q si vnus
testis deponit
petrus i sua
presētia et titū
tali die tali hora
hanc speciem
hereticam fecit
et dixit in tali
loco et ille alius
contestis vocatus
dicit non est
verum. ipse
viderit tunc ille.

et dicunt in. c. excoicamus.
in pmo. de here. q. ad
minus tres cum sit gravis
et piculosa causa cuius
causa ne immerito si tres
sint necessarii. Nam licet
sit regula generalis q in
ore duorū sit omne verbum.
nihilominus sūt alique
cause vbi vnus testis
sufficit ut in baptismo
et in cōsecratiōe ecclesie.
ut in. c. placuit. et in.
c. itaq. de con. di. iiii.
et sunt alie vbi duo
testes nō sufficiūt.
ut facit tex. in. c. licet.
de testi. et in. c. cū
esses. de testa. et in
dicto. c. excoicamus.
in casu de quo agit in.
§. adicimus. sed ut dixi
oīa ista relinquūt in
pectore iudicum. nam
tales pnt esse duo
testes de quib⁹ non
credit nec psumitur p
toto mūdo. vellent
degerare et tunc magis
eis fides adhibenda ē
q̄ qnq. aliis in quib⁹
non est ista presumptio.
nam iudices non ad
quantitātē seu numez
sed ad qualitātē testium
aduertāt ut est tex.
singularis. in. c. si
testes. iiii. q. iiii.
vbi sancte lra ait.
confirmabitq. iudex
votū animi sui ex
argumentis ex testimoniis
que rei aptiora et
veritati primio ra
esse compererit. Non
enim ad multitudinē
respici oportet sed ad
sincerā testimonioz
fidem et testimonia
quibus potius lux
veritatis afflūt. et ibi
in materia glo. magis
tralis hoc idem ait
tex. in. c. in nostra.
de testi. sed posset
dubitari. Petrus
accusat de heresi
recipuntur tres testes
sine exceptione maiores
vnus deponit qd vidit
illū dicentē q non
credebat spūs scūs
eternaliter pcedebat
a patre et filio fuit
alius testis qui dixit
q audiuit ab eo qd
dixerat q baptismus
non tollebat pctm.
fuit alius q dixit q
vidit istum cōmittentē
rem hereticā et
seruantē ceremoniā
gentilicam aut iudaicam
aut macometicā. nungd
dicentur singulares
ad hoc q nullam fidē
ad condemnationē
faciant. Dico q fidē
faciunt cum agitur
cōtra hereticū de
heresi i cōi seu in
genere. q̄ oēs isti tres
pbant eū tendere ad
heresim lz p diuersos
articulos seu species
cōcordant ad vnū
effectum seu finē. ut.
C. de here. arriani.
C. de penis. q̄
sententiā. sed ubi non
inquitur generalit̄
cōtra vnus sed
particularit̄ sup vno
articulo aut sup
certa specie. et solus
vn⁹ deponit de illo
articulo et alii de
aliis ut supra tunc
sunt pprie testes
singulares et non
probant. ut in
pallegetis locis. Sz
vltorius i materis
posset dubitari si
sunt tres testes qui
heresim probant
contra petrum. sunt
alii tres aut
quatuor q in eisdē
articulis probāt
cōtrarium. qd
agēdū erit et quō
ordinari⁹ et in
quisitores in casu
simili se habebunt.
Et dico q si vnus
testis deponit
petrus i sua
presētia et titū
tali die tali hora
hanc speciem
hereticam fecit
et dixit in tali
loco et ille alius
contestis vocatus
dicit non est
verum. ipse
viderit tunc ille.

testis primus nihil probat ut in. c. iiii. loco de proba. in. c. in nostra de testi. aut si vnus
aut duo dicunt hoc ille fecit tali hora in tali loco alii duo aut tres dicunt illa die et ho-
ra fuit in tali loco quod eadem hora erat impossibile ad dictum locum ubi alii dicunt venire
posset si qualitas personarum esset in paritate preferuntur isti ut in preall' locis et in. c. ex te-
nore de testi. et in. c. ex literis de proba. ubi magis doc. tenent quod si condemnantes sint
duo clerici absolventes aut excusantes duo laici preualent laici ut accusatus absoluitur
quia iura sunt promissa ad absolendum quam ad condemnandum ut in. c. ex literis de proba.
nec obstat. l. ii. c. de here. et theozica oim doctoz qui dicunt quod ille qui leui argumē-
to a fide catholica deuiat dicitur hereticus. Nam doctores intelligunt leui argumēto
id est probabili aut quod faciliter potest probari. sed in aliis et circa alia remittitur arbi-
trio et discretionis ordinarioz et inquisitioz ut in preallegatis locis.

**Qualiter procedendum sit in cōi seu in genere per ordinarium
et inquisitores et qualiter heretici secreti admittendi sunt puniendi
et ecclesie reincorporandi.**

**Dico quod secundum nostri redemptoris doctrinam et eius precepta ac iuris dispositiones
ordinarii inquisitores cum fuerint in ciuitate diocesis et parochia caute intelligere debent
vix in illa ciuitate aut in aliqua parochia aliqua infamia de isto crimine sit aut nulla
suspicio est seu infamia de dicto delicto seu crimine si suspicio nulla aut infamia est
tunc ordinarius ut tenet et debet et inquisitores ut oibus clericis iniunctum est debent
populo predicare et oēs in fide christi confirmare et oēs scrupulosos firmos facere et de-
bent uti doctrina gregozii in suo pastoralis que fuit translata in. c. rector. xliii. di. ubi
lra ait sit discretus rector in silencio utilis in verbo ne aut tacenda proferat aut profe-
renda reticescat et tunc ordinarius operabitur que scripta fuerunt per ysayam et referuntur
in di. c. sit rector. Clavis quippe apertionis est sermo correctionis quia increpando de-
tegit culpam quam sepe nescit ipse qui perpetravit utinam oēs religiosi et clerici semp
in sermonibus et predicationibus suis doctrinam gregozii tenerent. Nam sanctum et utile
esset quod pluries multa scandalosa inutilia non dicerent diuisiones aut differentias quas
pluries vidimus non venire et esset eis vera iusta et sancta lex ut tacenda non cla-
marent et reticenda non obmitterent et populum in increpandis increparent in arguendis
arguerent in instruendis instruerent ut gregozius dixit quod pluries contingeret quod predica-
tor predicando detegeret culpam seu peccatum in audientem quod ipse nesciebat esse peccatum
et alius posset sentire de fide aliter quam deberet quia credebat ita sentiebat ecclesia et
facta utilitate in cōi que vbiqz locoz fienda est per ordinarios predicatores ne inde nas-
cantur iniurie. Vnde iura nascuntur et infamia et scandalum ubi infamia non est ad alia
particularia inquirenda in ciuitate et parochia ubi infamia aut suspicio non est venire non
debent ut in. c. excōicamus in primo in. §. adicimus de here. et in. c. cū oporteat et in
. c. inquisitionis et in. c. qualiter in primo et ii. in. §. legit de accusa. et in. c. inter solitudi-
nes de purga. cano. et in. c. ut officium de here. li. vi. ubi lra ait contra hereticos creden-
tes receptatores et defensores eoz nec contra infamatos de heresi uel suspectos iuxta
sanctiones canonicas hominum metu diuino timore postposito procedaris. ita quod non
precedens est quod non infamatum aut suspectum nec talis facultas ordinariis inquisitoribus**

ut qd qd non
infamatum
suspectum de heresi
et per dicitur
ad inquisitionem

quid si
natus non
dixit & heresi
natus
fatus in
reus

q. d. oculi
et qui sunt
reconciliari
quomodo
a infecto
impur

q. d. dicitur
oculi hereticus

art. q. d. agere dicit
inquisitoribus dicitur
ad dicitur in locis ubi
fama q. d. sunt hereticus

in his concessa videtur. Sed quid si aliquis denunciatur non diffamatum ordinarius inquisitores debent attendere ad denunciante[m] et si persona grauis sit satis erit ad hoc q[uo]d inquiratur de fama illius et non incontinenti de crimine ex quo non precessit infamia. ut in. c. licet de beato petro. et in. c. cum oporteat. et in. c. qualiter. in. i. et ii. de accusa. sed si leuis aut inimicus aut talis q[uo]d non presumitur zelo iusticie sed typo malicie denunciare tunc nihil inquirendu[m] est ut in p[ro]p[ri]etatis locis. Sed quid si aliquis in corde et animo est hereticus. q[uo]ia si sit xpianus baptismo aliter sentit de baptismo aut articulis fidei q[uo]m romana ecclesia. et si sit hereticus est hereticus occultus et secretus. q[uo]ia nullus scit vadit ad suu[m] ep[iscopu]m seu ad inquisitor[em] et confitetur secrete et occulte errorem suu[m] q[uo]d cora[m] eode[m] ep[iscop]o aut inquisitore abiurat si debet admitti in secreto et reconciliari et reincorporari sine publica pena. Et dico q[uo]d reincorporandi sunt. et pena est eis imponenda in secreto ut sunt iura in materia singularia in. c. es tue. et in. c. Mathe[us]. de sumo. et in. c. ex tenore. et in. c. si. de tempo. or. et in. c. si peccauerit. ii. q. i. in. c. quidam. v. q. i. et in. c. de his. l. di. et in. c. xpiana. xxxii. q. v. vbi iurii conditores in graui et grauisimo delicto singulariter prouiderunt q[uo]d nunq[uam] pro delicto crimine seu pctio occulto imponatur pena nisi secreta et occulta. quia latentia pctio non habent vindicta[m]. ut in dicto. c. xpiana. nam secretorum aut et cognitor deus et index est. ut in. c. erubescat impii. xxxii. di. et in. c. consulisti. ii. q. iiii. et ait Augustinus. in dicto. c. si peccauerit non perdimus sed in secreto arguimus. ut vbi contingerit malum ibi moriatur. Nam mediator enim dei et hominu[m] ho[m]o d[omi]n[us] Jesus xp[istu]s hanc p[ro]posit[us] ecclesie tradidit p[ro]tate[m] ut confitentibus p[ro]p[ri]e satisfactione[m] darent et eade[m] salubri satisfactione purgatos ad coione[m] sacramentorum p[er] ianuam reconciliationis admitteret. facit tex. ad lram in. c. multiplex. de pe. di. i. neq[ue] his obstat. c. quotiens. i. q. vii. et c. ego berengarius. de co. di. ii. vbi scriptu[m] est q[uo]d illi abiurarunt errorem in publico. quia ut textus et glo. aiunt dictus berengarius in publico p[ro]dicauit errorem quem credebat et tenebat ideo erat necesse ut in publico abiuraret dictu[m] errorem ut si aliquis in dicto errore scandalizauit p[ro] publicam abiuratione[m] scandalu[m] extinguat ut ecclesie que prius doluerat de aduerso atq[ue] peruerso postea gaudeat de reuerso atq[ue] co[on]uerso. ut in si. ibi in dicto. c. berengarius. sed si in secreto quis tenet errorem satis et vtilius est in secreto errorem abiurare et peniteat. et ecclesie reincorporetur iniuncta sibi saluti et congrua penitentia. Nam que committuntur in deum sine penitentia remitti non possunt. ut facit tex. in. c. si is. xxxii. q. iiii. et in. c. nemine. de pe. di. i. nam non sufficit mores in melius commutare et a p[re]teritis malis recedere nisi etiam de his que facta sunt satisfaciatur d[omi]no per p[ro]p[ri]e dolorem per humilitatis genitum. per contriti cordis sacrificiu[m] cooperantibus ieiuniis et elemosinis doctrina est augustini. in. c. non sufficit de peni. di. i. Sed q[uo]d dicatur occultus hereticus. glo. in. c. manifesta accusatione. ii. q. i. dicit q[uo]d occultu[m] d[icitu]r q[uo]d quicq[ue] sciunt. allegat tex. in. c. hec secreta. de peni. di. i. et Car. in clei. in. s. porro. de here. et Jo. an. in nouella. in. c. in fidei fauorem. de here. li. vi.

Sed quid si ordinarii inquisitores veniunt in ciuitate loco seu prochia vbi infamia seu suspitio de isto crimine sit. dico q[uo]d ep[iscop]us archiep[iscop]us inquisitores conuocabunt ad se

rectores ecclesiarum qui de iure debent omni suspitione carere timentes deum et eiusdem
fidei zelatores qui de omnibus suis subditis in eorum prochiis commorantibus retentis
occultis et que in confessione ab eisdem receperunt de aliis plenam et veram informationem
facient. Nam ad ista notificanda episcopus in sinodo a clericis et laicis probis debet re-
cipere iuramentum facit tex. singularis. in c. episcopus. xxxv. q. vi. vbi littera ait. Episcopus in si-
nodo residens post congruam locutionem septem ex plebe eius parochie. vel eo amplius
prout uiderit expedire maturiores honestiores atque ueraciores viros in medium de-
bet aduocare. et illatis sanctorum pignoribus unumquemque illorum tali sacramento constrin-
gere ut a modo inante quod noster aut audisti aut postmodum inquisitorus es quod contra
uoluntatem dei et rectam christianitatem in ista parochia factum sit aut facturum erit si in
diebus tuis euenit tantum ad tuam cognitionem quocumque modo perueniat etc. quod
tu nec propter amorem nec propter timorem nec propter precium nec propter pa-
rentelam nullatenus celes episcopo. et utinam episcopi ordinarii ista ut scripta sunt
faciant et sic intelliget ordinarius si aliqui in dicta parochia ut veri catholici uiuunt
taliter quod ex moribus et uita illorum iam fama insurrexerat in parochia et suspitio quod
aliqui non bene de fide sentiret et in aliis que dicto fidei negocio uiderint expedire. ut in
c. ut commissi. de here. li. vi. et in c. qualiter. in primo in si. de accusa. Et tunc archiepiscopus
episcopus ordinarii inquisitores. ut ex utroque iure diuino et canonico. ut tenetur sermo-
nibus predicandis ac suis exhortationibus debent in dicta ciuitate loco seu paro-
chia omnes in commone eorum errores confutare. Nam maxima diligentia adhi-
benda est ut ad uerum deum conuertantur et unum deum in trinitate et trinitatem in unitate
credant et uenerent. ut in c. nabucodonosor. et in c. ipsa pietas. et in c. quod faciet ecclesie
et in c. quod christus. xliii. q. iiii. Nam illa lepra secundum suam qualitatem et personarum cu-
randa est. Nam frenetici nolunt ligari et litargici nolunt excitari sed perseverant dili-
gentia caritatis freneticum ligare et litargicum stimulare ambo offenduntur sed ambo
diligunt ambo molestari quam egri sunt indignantur sed ambo sanati congratulantur ut ait
augustinus in dicto c. quid faciet ecclesie. Nam legimus beatus Johannes in apo-
calypsi septem ecclesiis scribens in unaquaque earum uel specialia uitia reprehen-
dit uel uirtutes approbat secundum qualitatem personarum et negotii. idem paulus per
singulas ecclesias uulneribus medetur illatis. nec ad instar imperiti medici uno co-
lirio oium oculos uult curare. ut ait tex. i. c. sciendum. et in c. necesse. xxi. di. Itaque si in
aliqua prouincia ciuitate seu parochia est suspitio seu fama quod sint aliquae persone gen-
tiles que gentiliter uiuunt et nihil credunt faciliter predicatorum inquisitorum et or-
dinarium poterunt errores istorum destruere et confutare si sunt alie persone que post
baptismum receptum iudaizant et iudaice uiuunt ex libris et codicibus et ex lege moysis
et sanctorum patrum prophetis ordinarii inquisitores predicatorum docebunt et faciliter mon-
strabunt eos non bene sentire et errorem tenere. Nam licet uerum sit quod multi de lege
christi naturaliter probari non possint neque intellectus naturalis illa comprehendere ua-
leat nihilominus credentibus bibliam et in ea contenta faciliter per eam probare
possent christum ex uirgine nasciturum passurum resurrecturum et alia sacramenta ab
eodem re demptore emanasse que per dictos prophetas scripta et annuntiata fuerunt

nam certa est veritas que vincit et preualet. et veritas magna et fortior pre omnibus. ii. Eldre. c. iii. Si autem sunt alie persone que alios errores et species heresis tenent et sequuntur secundum earum qualitatem reprehendi et informari debent et omnes supradictos cum maxima caritate iuxta intentionem et preceptum redemptoris nostri dicti ordinarii et inquisitores ut tantas animas deo lucrentur dictis predicationibus et exhortationibus reducere et ad veram fidem christi conuerti debent ut ab omni heresi alienos dimittant. doctrina est Augustini in. c. displicet. xxiii. q. iiii. ubi inter alia ait. Quid enim volumus nisi te comprehendere et presentari et saluari ne pereas. Nam primo oportet prelatos esse pastores quam percussores. nam ut ait textus in. c. Quid aut. xv. di. Pastores enim facti sumus et non percussores. egregius predicator dixit. Obsecro increpa in omni patientia doctrina. et si per predicationes istorum aliqui conuertuntur cognoscunt suos errores. et ad ipsos ordinarios inquisitores veniunt et reintegrari a ecclesie re corporari petunt et volunt. Et dico ut supra quod si aliquis istorum est hereticus occultus et licet fama aut suspitio generalis sit in parochia non autem de isto in particulari suspitio est quod in secreto punitur et admittetur et reconciliabitur.

Qualiter magis particulariter et specificiter ordinarii inquisitores inquirere seu procedere debent.

Sed quia in principio istius articuli paulo ante questio principalis fuit qualiter episcopi inquisitores debent et possint procedere in casu heresis et quomodo de carceribus et custodiis carcerum et de notariis debent providere et qualiter in genere seu in communi exhortandi monendi sunt et heretici secreti reincorporandi ne immerito omissis superfluis et multis que de nihilo deserviunt. Videndum est qualiter procedi debeat. Et dico quod iurisdicatio ordinariorum est ampla et lata magis quam inquisitorum. nam ordinarius inquisitor de iure est et circa alia que pertinet potestatem circa subditos ordinarius et iudex competens negari non valet ita quod multa poterit facere ordinarius etiam in inquisitione ad que inquisitores nullam habent iurisdictionem nam si in inquisitione reperiuntur aliqui exercentes supstitutes fortillegii usurarii invocantes demones in casu in quo non sapiunt heresim ordinarii incarcerare et punire tales possent. ut in. c. contra idolorum. xxvi. q. v. et per totam. q. r. in. c. de offi. ordinarii et iura sunt vulgaria et non inquisitores cum in similibus non fuit eis data potestas. ut in. c. accusatus. in. §. sane. et in. §. de questio. li. vi. Nam episcopus pro se vel archidiaconus de triennio in triennium parochiam universam ut intelligat delicta parochianorum circueat quia delinquentium rationem coram deo redditorus est. ut in. c. i. de offi. archi. Sed in aliis que proprie et stricte heresim tangunt ipse ordinarius per se aut inquisitores aut quilibet inquisitorum poterit citare arrestare capere aut incarcerare dum tamen arcto aut duro carceri quod ad penam et non ad custodiam datur tradat nec ad torturam aut aliquam sententiam condemnatoriam procedere debet inquisitor sine ordinario. nec ordinarius sine inquisitore. ut in. c. per hoc. et. c. ut commissi. de here. li. vi. in. c. de. i. de here. imo magis est quod si papa in una diocesi provincia seu regno constituat inquisitores duos aut tres ut in negotio heresis possint procedere ut ordinarii seu heretice pravitatis inquisitores in quacumque sententia re grati sine ordinariis etiam si de ordinariis in commissione nulla sit mentio nullo modo

plaz d'ing

q. sup. d'ico
ordinario est
plaz. et q.
inquisitores
sunt imponit
mal. ab. q. d'ing
d'ing. b'z

q. inquisitores
ant. sup. he
sup. alios
quos. q. d'ing
mentis heresy
passunt. d'ing
q. d'ing. p' d'ing
o. d'ing. 10

ut q. d'ing inquisitores
cuncta p' d'ing. p' d'ing

procedere possunt ut in c. super hoc de here. li. vi. Nam licet vnus eorū citare incar-
cerare licet non ad penam sed ad custodiam ⁊ processum facere possit ut dixi res pe-
nas graues sententias non solum de consensu ordinarioꝝ sed de consilio illius loci
peritorū facere debet ut in d. c. super hoc ⁊ in cle. i. de here. ⁊ si ipse inquisitor ⁊ or-
dinarius concordare in sentētia non possunt aut nolunt remittitur negocium ad sedē
apostolicam ut in d. c. super hoc ⁊ in preallegatis locis.

Sed quia supra in articulo precedenti diximus qđ si ordinarius siue inquisitor ve-
nerit in prochia seu loco vbi fuerit infamia aut suspitio qđ debeant puocar rectores
ecclesiarū prochialiū ut in generali aliqua intelligāt ut in genere p suos sermones ⁊
predicationes confundant ⁊ refutent nunc restat videre quos ⁊ quō cōuocabunt vt
aliquid in particulari de particularibus intelligant ⁊ Archieps Episcopus inquisi-
tores iuxta formā iuris duos aut tres viros boni testimonii et si expedire videbitur
totam viciniam iurare compellet qđ si quis ibi hereticos scierit vel aliquos cōuen-
ticulantes seu a cōi conuersione fidelium vita ⁊ moribus defidentes eos
Archiepiscopo Episcopo Inquisitoribus studeat indicare ipse aut Episcopus seu inq-
sitores debent accusatos conuocare ut ad lram ait tex. in c. excoicam in s. adicim⁹
de hereticis. **S**ed quid si aliquis de infamatis fuit vocatus ab ep̄o inquisitorib⁹
⁊ queritur de fide ⁊ incontinenti r̄ndet in secreto qđ vex est qđ alias nō sentiebat fi-
deliter de aliquo articulo aut totaliter nihil credebat sed gr̄a dei inspiratus ⁊ p suū
Episcopum ordinariū seu religiosam personam bene instructus ⁊ informatus erroꝝ
suum cognouit ⁊ in manibus dicti Ep̄i abiurauit ⁊ dictus Episcopus eum imposita
salutari penitentia a censuris absoluit ⁊ ecclesie reincorporauit si amplius potest et
debet puniri. Et dico qđ si vex sit ut ipse dicit aut Episcopus asserit vex esse qđ ille
sibi in confessione suā erroꝝ ⁊ heresim p̄fessus est. Nam ex licentia illius Ep̄s po-
tuit revelare peccatū ⁊ delictum quod recepit in cōfessione. ut in c. matheus de simo-
⁊ in c. significasti de adalte. ⁊ ipse Ep̄s asserit eum a censuris absoluit ⁊ ecclesie p
penitentia salutarem quam eidem imposuit reincorporauit qđ potuit ut in c. ad abo-
lendam in s. presenti de here. Nam etiam iudicialiter ipse solus in vtroq; foro ab-
soluere possit. glo. est in cle. i. de here. quam sequitur. Pau. ⁊ Car. extus est in c. in-
quisitionis in s. prohibemus. de here. li. vi. ita qđ iste talis amplius nō debet corrigi
nec puniri nec obstat. s. quod autem nec. c. placuit. vi. q. i. vbi litera ait qđ non cre-
ditur Episcopo si asserit Petriū pprium crimen sibi fuisse confessam. Nam lra lo-
quitur in odiū petri ad hoc qđ Petrus puniat ⁊ nō per contrariū cum non sit eadem
ratio maxime in casu de quo agitur nec obstat Theorica abb. ⁊ Alato. ⁊ alioꝝ doct. in
ca. de hiis. de accus. nec. c. i. de penis i. s. p hoc nec lex. an eadez. ff. de excep-
rei. iudi. ⁊ alia iura dicentia qđ punitus in foro penitentiali. potest et debet puniri in
foro contencioso qđ non habet locū in casu de quo agitur cum pena iudicis sc̄laris
circa hereticos non im-
ponitur nec imponi potest donec sit hereticus declaratus aut
pronuntiat⁹ p ecclesiam ut in c. vergentis de here. ⁊ in c. super eo. ⁊ in c. cum scōz
leges eo. ti. li. vi. vbi nec circa bona nec circa personam secularis ullam habet iurii
dictionez donec sit pronuntiat⁹ ut dixi per ecclesiam. ergo cū in isto cessauit declaratio

actio Ep̄i p
p̄br̄ ⁊ v̄
infirmo
venilare p
sibi confessus

actio qđ punit
in foro penit
reali p v̄
p̄ certis p̄
in foro cont.
p̄ v̄

ad iohannem ut baptizarentur ab eo baptisum penitentie. pmo cofitebantur peccata sua ostendentes q quisq debet peccata sua danando confiteri 7 innouatione melioris vite promittere si regenerationis desiderat gratiam accipere 7 si errorem abluere recuset no psumitur vere redire 7 tanq hereticus est condemnandus. ut in. c. ad abolendam in. s. laicus 7 in. c. excocamus. in. s. si quis vero ex hiis. sed si abiurat ab iurato errore Episcopus 7 inquisitores attendent ad pdictum qui suum errorem abiurauit siue ex gente siue ex iudeis siue sarracenis an magister seu discipulus fuerit. si autem magister scilicet heresi archa qui non solum hereticus sed hereticos faciebat 7 iste magis punietur ut iudicibus videbitur siue de carcere ad penitentiam pagendam ad tempus siue in disciplina corporali 7 in ieiunio elemosina. Nam tex. dicit in. c. medicine de pe. di. i. crimina ergo elemosinis redimunt 7 aliis ut ipsis iudicibus attenta qualitate negocii 7 persone visum fuerit ut in. c. penitentibus. xxvi. q. vii. Nam si religiosus est. magis q clericus. si clericus est. magis q laicus doctor si laicus magis doctor q miles. si miles magis q mulier aut rusticus qui citius decipiuntur. ut in. c. accusatus. in. s. si. de here. li. vi. 7 in. c. excocamus in. s. si vero. Nam in quo magis e culpa grauior exerceatur vindicta ut ibi.

C Si autem est discipulus aut iste erat per se aut cum domino 7 doctrinam domini sequebatur aut cum patre. si per se sed discipulus quia non ex se sed ab aliis errorem recepit miti9 puniri debet 7 misericorditer 7 fraternaliter corrigi 7 puniri 7 admitti debet. facit glosa ordinaria in capit. penulti. de here. facit textus in capit. dixit apostolus. xxii. q. iii. in fine. facit ratio nam homines sunt 7 per instructiones alioy decipiuntur 7 dimittunt veram legem 7 ad fabulas 7 leges extinctas aut reprobatas conuertuntur ut ipse apostolus ait scda ad thimo. iiii. nam contingit 7 vidimus temporibus nostris in Hispania in certa prouincia multum catholica 7 fidei aliena a ritu gentium iudeoy 7 sarracenorum que prouincia de biscaya nominatur ut per pueras predicationes exhortationes trium hereticorum fratrum maxima multitudo hominum 7 mulierum alienati a fide christi redemptoris nostri ad certam reprobam ab omni iure diuino et ab ecclesia totaliter damnatam opinionem seu sectam conuersa est. qui nec christi legem nec moysis nec machometi sectam ducebant. et nisi ordinarii Episcopi plati inquisitores maxima diligentia 7 cura medelam 7 remedium p suas predicationes exhortationes disputationes incarcerationes adhibuissent tantum illa rabies creuisset q difficulte eis resisti posset. sed tanta fuit diligentia caritas in platis q per multos dies eos incarceratos detinebant vt errores suos confiterentur 7 illos tres maledictos fratres deceptores cognoscerent 7 si aliqui errores cognoscebant et abiurabant cum maxima leticia et caritate non solum a carceribus. sed ab igne et si ia igni traditi fuissent du uiui essent extraherent 7 solum in foro conscientie penitentia imposita liberabant 7 nulli alii mortui 7 igni traditi sunt nisi principes in errore q nunq errores cognoscebant nec conuertebant ad veru deu 7 ei9 sacratissimaz

*quod quatuor
punirentur
ab alijs error
resisterunt
ut filij qui
spantibz h
vunt ab alijs
malis?*

ad christum venit tota ecclesia testatur et fidelior factus est Petrus postquam fidem se
perdidit defleuit ac maiorem gratiam repperit quam amisit tanquam bonus pastor tuendum gre-
gem accepit ut qui sibi ante infirmus fuit fieret omnibus firmamentum et qui se interro-
gationis temptatione mutauerat ceteros uere fidei stabilitate fundaret ut in c. fidelior
.l. di. Itaque siue hereticus siue apostata perfidie sponte confitetur errores suos et eos ab-
iurare uolunt sine amissione uite et bonorum admittendi sunt. nam bene aduertenti lex huius
qui sancta in. Si quoniam Crete et secundum sacrorum canonum sententias iudicat. nam littera ibi ait
lapsis. n. et errantibus subuenit. si si conuertuntur nam aliud sentire hereticum est. et sequitur
in littera perditis uero. hoc est secundum baptismum. perperantibus nullo remedio penitentie
que solet aliis criminibus adesse succurrit quod sane intelligendum est. si perditis id est per-
nicibus et nunquam redeuntibus ut iura naturalia diuina canonica disposuerunt. alia perdi-
cta lex seu cauda legis non ualet stare et ab heresi excusari non posset cum heretico con-
uerso et errorem adiuranti penitentie sine maximo crimine abnegari non potest ut in c.
ego berengarius et in pallegatis iuribus.

Sed si isti infamati suspecti de dicto crimine non cognoscunt errores suos imo
expressse negant affirmantes nullos errores tenere secundum eorum infamiam et suspitionem et
secundum aliquos testes quos tam pro infamia quam pro suspitione seu ad eos incarcerandos
reppererint Episcopi inquisitores intelligent qua infamia laborant et quos errores credunt
tenere si autem sit in errore insipientium in quo multi ex gente descendere fuerunt et credo
sunt scilicet dixit insipiens in corde suo non est deus. Si autem ex iudeis descendentes qui
etiam multi fuerunt et credo sunt qui credebant erat necessarium post passionem christi sicut
ante circumcidi cum baptismo et seruare sabbatum et dominicum et obseruare cum lege christi
moralia et ceremonialia legis moysis et multi in primitiua ecclesia fuerunt in multis per ali-
quos dies tollerati propter quod in publico petrus a paulo fuit reprehensus ut ad gall. ii. et
ibi Aug. Iero. et tho. q. alios refert querunt si petrus peccauit vel ne si erant tollerandi
et in quibus et quando vel ne aut sunt alii ex eis qui totaliter recedunt a lege nostri saluatoris et
nihil de ea nec de sacramentis credunt tenent et obseruant tunc isti sicut primi qui ex gente
descendunt et nihil credunt non solum heretici sed apostate perfidie et pernicatores dicuntur
ut dixi in penult. genere hereticorum. Si autem ex machometa descendentes raro aut nunquam
ex instructione litterarum peruertunt sed dum possunt in patriam redire ad suam sectam ut prius re-
deunt per quos omnes predictos Episcopi inquisitores ut dixi de iure possunt procedere simplici-
ter et de plano. tamen ex stilo et equa consuetudine quam doc. allegant debent istis accusari de
nunciatis articulos suorum errorum tradere et coram notario monere si illos tenent aut non
dicant ad quos conuincendum et errores perbandum uenient testes et ut iuris est iurabunt dicere
veritatem et quod odio amore timore vel per modo non testificabunt ut in c. licet ex quibus et
in c. quotiens de testibus. Nam ut ait gre. quatuor modis iudicium peruertit. ut in c. quatuor
xi. q. iii. timore metu preteritis alicuius ueritatem loqui premetimus pro cuius remedio et
cautela. cante in casu de quo agitur prouisus est per Cle. iiii. in c. si de here. li. vi. in. si. u.
bemus. ubi littera ait iubemus tamen quod si accusatoribus vel testibus in causa heresis inter-
uenientibus seu deponentibus propter potentiam personarum per quos inquirunt uideant Episcopi vel
inquisitores græ piculum imminere si coningat fieri publicatores nominum eorum ipsorum.

hereticus
fuit
infirmitas
et postea
firmamentum
fuit

infamato
et hoc in
3. p. d.

3.
Et
quod qui
in publico
petrus a paulo
fuit reprehensus
ut ad gall. ii. et
ibi Aug. Iero. et tho. q. alios refert
querunt si petrus peccauit vel ne si erant
tollerandi et in quibus et quando vel ne
aut sunt alii ex eis qui totaliter recedunt
a lege nostri saluatoris et nihil de ea nec
de sacramentis credunt tenent et obseruant
tunc isti sicut primi qui ex gente descendunt
et nihil credunt non solum heretici sed
apostate perfidie et pernicatores dicuntur
ut dixi in penult. genere hereticorum.

quod si
in publico
petrus a paulo
fuit reprehensus
ut ad gall. ii. et
ibi Aug. Iero. et tho. q. alios refert
querunt si petrus peccauit vel ne si erant
tollerandi et in quibus et quando vel ne
aut sunt alii ex eis qui totaliter recedunt
a lege nostri saluatoris et nihil de ea nec
de sacramentis credunt tenent et obseruant
tunc isti sicut primi qui ex gente descendunt
et nihil credunt non solum heretici sed
apostate perfidie et pernicatores dicuntur
ut dixi in penult. genere hereticorum.

nōia n̄ publice s; secreto corā diocesano Ep̄o l̄ ed abūte rē exp̄mānt ut metu p̄tāt
nō p̄imescat v̄z dicere sed cessante periculo Ep̄s inq̄sitores nō debēt fingē peri-
culū vbi periculū non est ut in d. c. si in s. cessante et in s. ceteris. Sc̄d̄o p̄uenit odio
dū q̄ quēlibet aduersariū molimur amore de amico vel p̄p̄inquo contēdimus p̄stare
auxiliū cupiditate dum p̄mio alicuius animo corrūpimus de quib; oibus denūciat;
et maxime accusatus q̄ testes et dicta testiū poterit excipere. ut si est sibi inimicus si ē
talis qui pro parua re cōsuevit falsum iurare si insequēbat̄ añ accusatū ut sua bona ha-
beret. Nam hodie instan̄ sathan corde ore manibus et corpore frat̄ frēm vicinus vi-
cinum familiaris patronū seruus dñm occidit ut eoz bona surripiant ut oīa hec tēpo-
ribus nostris vidimus q̄re ut sepe dixi Ep̄s inq̄sitores notarius testes accusatores
denūciatores a tanta macula et delicto ne pp̄ pecuniā aliqd̄ agent. cauere debēt et oēs
circa hec dū viderint se adinuicē increpare debent. Nam dat̄ facultas in cle. volētes
de hereticis sociis inq̄sitorū ministris si inq̄sitores et alios in hoc culpabiles vide-
rint arguēt et corrigē aut suis superiorib; denūciare debeāt et ad ulteriora Ep̄s inq̄sito-
res p̄cedendo testes examinabunt quos ut supra viderint examinādos aut si aliquos
licet non dignos aut totaliter admittēdos si examinabunt dicta eoz ad condēnatoēs
non sequant̄. nam pluries iudices admittunt testes et in condēnatione dicta eoz non
sequūt̄. nam nō sufficit probare testes falsa dixisse nisi p̄bet̄ iudicē dicta illoz testiū
sequeūtū fuisse. ut in c. cuz. i. et a. de re iudi. et in c. ex parte et in c. sicut de testi. Si aut
Ep̄o inq̄sitoribus et aliis probis et peritis illius ciuitatis cuz quibus oīa necessaria
et grātia cōicare debeant visum fuerit crimē nulliter aut non plene probatū sed ē et
restat maxima suspitio si eis uidebitur ponāt eum ad torturā non inq̄sitor sine ordi-
nario aut eius sp̄ali delegato ut in cle. de here. cū possint et si uiderint expedire hoc
facere debent ut in c. ille qui. v. q. v. Et in l. ex minore et in l. ex libro. s. tormenta. ff.
de questi. et in l. vi. C. de falsa moneta tñ si nulla est p̄batio nec causa inductiua ad tor-
turam iudices nō debent initiū sumere a tormētis ut in l. si lites. C. de questi. nā ali-
qui sunt heretici qui solū a deo iudicādi sunt cū ecclia de istis veraz probatoēs et no-
ticiam n̄ valet h̄re. tex. est singularis in c. multi. ii. q. i. vbi aug. ait multi corrigūtur ut
petrus multi tollerant̄ ut iudas multi nesciūtur donec ueniat deus qui illuminabit ab-
scondita tenebrarū ut in c. unus ex uobis me traditurus ē. ea. cā. et q. ita qd̄ aliqui h̄ri-
ci absconditi erunt quos sol; deus iudicabit. Et cū crimē sit ita ḡue et ḡuissimū et oēs
tangit index mltū et satis caueat ne ex sua negligētia et culpa seu malitia ille liberet̄ et
vadat in errore suo et h̄eticus remaneat ut in c. ut officiū in s. si vero de here. li. vi. et
in c. excōicamus in s. moneant̄. nam n̄ est iusta misericordia sed crudelitas illū h̄eti-
cū relinquere ut in c. ē iniusta mīa. xxiii. q. iiii. nā ad iraz de; puocat̄ cuz mala puniri
deferūt. v̄ba sūt aug. in c. si ea. xxiii. q. iiii. vbi l̄ra ait in casu s̄ quo agit si ea de qb; ue-
hement̄ de; offēdit inseq̄ vel vlcisci differim; ad irascēdū v̄iq; diuitatis p̄itētiā p̄-
nocam;. Nā nec p̄ nec m̄ nec s̄ p̄cend; ē ut facit tex. in c. l̄ras de p̄sump. genesis
xxvii. vbi ioseph accusauit fr̄es suos coram p̄re de crimine pessimo. nā ut ait aug.
ad Lotariū qd̄ est translatus in c. q̄ uiciis. xxiii. q. v. q̄ uitiis nutriēdis peit et fauet ne
contristet peccatiū voluntatem nō tam est misericors quā q̄ non vult cultz rapere

art̄ q̄ si p̄
app̄at̄ v̄
nōia r̄p̄
m̄m̄p̄a
publ̄icam

art̄ in q̄
ponit̄ ad
inq̄sitorib;
ordinato;

ut̄ m̄m̄p̄a
eud̄s nō r̄p̄

puero ne audiat plorantem et non timet ne vulneratum doleat vel extinctum nam ideo
super epistolam Joannis ut in c. non putes eadem causa et q. non putes te tunc amare
fratrem tuum quoniam eum non cedis aut tunc amare filium tuum quoniam ei non das disciplinam aut
tunc amare vicinum tuum quoniam eum non corrigis non est ista caritas sed languor. ferueat
caritas ad emendandum et ad corrigendum si sunt boni mores delectentur si mali emendentur
nam idem Augustinus ait multa esse cum inuictis benigna quaedam asperitate plectendis
agenda sunt quorum potius utilitati consulendum est quam voluntati. nam in corrigiendo filium
quis asperere nunquam paternus amor amittitur fit tamen quod moliet ut doleat qui etiam inui-
ctus videtur dolere sanandus nam molestus est medicus furenti in frenetico et pater
in disciplinato filio ille ligando ille cedendo sed ambo diligendo si autem illos negligant
et prope permittant ista potius falsa mansuetudo est crudelitas ut ipse Augustinus in c. ipsa pie-
tas. xlii. q. iiii. ait et sic ut dixi circa correctionem tanti criminis multum aduertent et ingret
ut nocens puniatur et innocens absoluat ut in c. notum sit. ii. q. i. et in l. i. c. de custo-
dia reorum in p. nam si infamia surrexit a calumniatoribus et malivolis nec regitur tortu-
ra nec purgatio etiam si infamia veniat ad personas dum in iudicio non a talibus ve-
nerit ut in c. qualiter in pmo. et ii. et in c. inquisitionis et in c. veniens de accus. et ibi per doc.
et per bar. in l. i. de minore in s. tormeta. ff. de questi. nam si non est convictus nec confessus
absoluendus est et in omnibus restituendus facit tex. in d. ca. notum sit. ii. q. i. tamen
si a probis viris infamia descendit iudices ut supra videbunt quid agendum sit. ideo omnia
ista sunt necesse relinquuntur arbitrio Episcopi inquisitorum ut secundum coniecturas qualitates
personarum pure et sincere procedant aut ad torturam aut ad purgationem inducenda si ad
torturam et licet in tortura questione confiteatur et nihil quo ad condemnationem illa con-
fessio valeat ut in ca. potest fieri de pe. di. i. si extra torturam et questionem non rati-
ficat nec assistit dicte confessioni remittetur ad purgationem quia per vehementem presumptionem
in casu heresis quod non condemnat ad mortem ut in d. c. lras de psump. nam quoniam iudei ra-
cit iudicium de re dubia pro leues coniecturas iudicium suspiciosum seu temerarium
vocatur ita tenet. b. Thomas scda scda. q. lx. arti. ii. et et hi. v. tex. est in c. graue. xi. q.
lii. nam in crimine heresis debent esse probationes clariores ideo doc. voluerunt tenere
quod sunt necessarii ad minus tres testes quia de maiori prouidenciam agitur quam in alio delicto
nam in crimine heresis punitur ipse et eius posteritas et perpetua notant infamia ut in
pall. locis ideo remittit ad purgationem ut ibi. in qua purgatione habemus distinguere
quia iura reperiuntur diuersa nisi per distinctionem recordemus quod aut quis citatur ut veniat
ad se purgandum et uenire recusat et tunc excoicatur et si per annum steterit in excoicatione
habetur pro convicto de heresi ut in c. excoicamus de here. in s. qui aut. aut absentis
quia quoniam laborabat infamia et erat suspectus fuit imposita purgatio et quia non fecit
habetur pro convicto ut facit tex. in c. tua de cohabi. cle. et nu. et in c. decernimus. iiii.
q. ix. vbi videtur permissam absentis inducatur purgatio aut est presentis et deficit in purga-
tione et habet pro convicto ut in dicto. c. ad abolendum aut est suspectus de heresi non ex
ipso negocio principali sed ex accessario ut quia participabat cum hereticis et similia et de-
ficit in purgatione de accessario sed non de principali et detruditur in monasterium ad
perpetuam penitentiam pagendam ut in c. inter sollicitudines de purgatione canonica quoniam

no amat
no vult

quis forma epi
arabip
oribz
diuolub

de confessor
in iudicio
valent

de h. et h. in
heresib

concordiam vide per Jo. an. in. d. c. exordium 2 in. S. qui aut per abb. in. c. veritas
de do. & contu. si autem non est necessaria purgatio quia ipse aut manifeste seu no-
torie deprehenditur in heresi aut p. testes plene probatur delictum 7 accusatus couin-
citur aut ipse cognoscit errorem suum licet non credat nec affirmet errorem tenere sed asse-
rit credit legem tale seu opinionem veram 7 in isto casu ecclesia adhuc non deserens eis
illoz habens spem de saluatione ipsoz totis viribus 7 posse debet ordinarius inquisi-
tores instruere illos 7 destruere errores suos. Nam ad hoc ecclesia dilationem hereti-
cis conuenit dare ut couertantur 7 non pereant rex. est singularis in. c. conuenientib.
in. q. vii. h. Item petrus apocryphus ubi dicit lra. Item petrus apocryphus pape
dixit. Some exulatus e macharius hereticus a sancta sexta synodo 7 quadraginta die
inductus dedit illi p. n. b. n. d. c. papa 7 quotidie mittebat ad eum Bonifacium filium
suum 7 instruebat eum cum monitoriis verbis ex diuina scriptura 7 nullatenus voluit
emendari 7 hoc sicut faciebat ut eum reciperet in ordine suo. ita q. macharius publicus
hereticus erat 7 ut talis tentus a papa b. n. d. c. Et nihilominus ipse summus pontifex
mittebat ad eum suum secretarium doctum ut eum instrueret 7 ad veram fidem xpi couer-
teret nam in his non est precipitanda sententia ut in. c. deus omnipotens. ii. q. 2. in. c.
summo opere. xi. q. iii. ubi gregorius ait in dictandis sententiis nullatenus leuitate aut
furore ducti sint precipites sed causas prius diligenter ventilatis cum res que ignoras-
batur ad noticiam pleniter ueniret. Hoc tenet aug. in ep. ad uincetium que est transla-
ta in. c. non inuenit. xxiii. q. iiii. in. S. prius ergo in parte 7 temperata seueritas 7 magis
mansuetudo seruetur ut coheritione exilioz atq. damnorum admoneant considerare quid
7 quare patiantur 7 discant proponere rumoribus 7 calumpniis hominum scripturas quas le-
gunt itaq. doctrina est sanctorum p. m. cum maxima diligentia ordinarii inquisitores vigilare
7 laborare debeant ut tot 7 tantos hereticos ad deum peruertant q. non vult morte perire
sed ut ipse couertatur ad eum q. diuinitatis natura est clemens 7 pia magis ad indulgentiam
q. ad vindictam prona ut in. c. quia diuinitatis de pe. di. i. nam respectu animarum misere-
rens est nam misericordia d. n. plena e terra nam omnia in misericordia disponit ut
sapientie. v. licet non debet esse misericordia sine iustitia neq. iustitia sine misericordia
ut in. c. que penitet. ea. di. q. m. iustus d. n. 7 iustitias dilexit egratam vidit vultus eius
nam iudex debet h. e. disciplinam 7 misericordiam q. etiam noceret habere misericor-
diam sine disciplina nam ut ait dauid virga tua 7 baculus tuus ipsa me consolata sunt
nam virga percutimur. baculo sustentamur. vba sunt gregozij in moralibus in. xx. libro
que fuerunt translata in. c. disciplina. xv. di. ubi inter multa alia lra. ait sit itaq. amor
sed non emolliens. sit rigor sed non exasperans sit scelus sed non imoderate leniens
sit pietas sed non plus q. expediat parcens intueri libet in moyse pectore misericor-
diaz instimul cum seueritate sociatas videmus amantem pie 7 districte lenientem 7 pulchra
doctrina e i materia de q. idem aug. i. c. vera iustitia ea. di. vera iustitia copastroz heret-
falsa vero indignatoez regat ergo rigor discipline mansuetudinem 7 mansuetudo ornet
sermone rigorem 7 sic alterum comendetur ex altero ut nec rigor sit frigidus nec man-
suetudo dissoluta ut idem in. c. sunt naq. ea. di. nam si causa inductiua 7 finalis ordina

ita q. h. 2. de
gloriam
H. p. d. c.
substantia

Et
p. m.

Et
non instruitur
in iustitia
in p. d. c.

Doctrina p. m.
tudo ~

rfoꝝ ⁊ inquisitoꝝ est ut esse debeat ꝑncipalitꝛ ad animas hereticoꝝ lucradas cogitare
debent quomodo melius hoc facient ⁊ illam uiam sequantur ⁊ si non est exasperatio
de illis ut Jer. ait in ieremiam qđ fuit translatum in. c. recedite ea. di. non cum aspe
ritate illi monendi sunt nec ꝑuertedi ut dicit lra recedite inquit poluti recedite abite
nolite nos tangere nobiscum nolite cōmunicare talis loquela nō illuminat cecū non
sanat egrotum non curat infirmuz sed magis occidit atq; in desperatoꝝ ꝑclitantes
mittit. boni eteni doctozes ex qua infirmitate alioꝝ infirmitates pensantes magis ꝑ
humilitatis ⁊ mansuetudinis lenamentum studēt peccantes ab erroris laques eruere
qđ per austeritatem in foueam ꝑditionis mittētes ꝑopellere. Ita qđ bonꝝ ordinariuz
bonus inquisitoꝝ debent ut dixi vigilare quomodo animas deo lucrentur ⁊ non quō
homines igni tradant ⁊ bona recipiant. Naz ante qđ corpus ⁊ anima diabolo sathane
⁊ igni ꝑꝑetuo tradant ꝑ ordinarios laborandum gemenꝝ ⁊ lachrimandū est. doctri
na est Augustini in. c. non potest esse salubris. xliii. q. iiii. ⁊ in. c. quēadmodū ea. causa
q. vii. ubi ipse ait querimus ꝑditos ut de inuētis gaudere possimus dicētes mortuus
erat frater ⁊ reuixit ⁊ perditus ⁊ inuentus est uerba sunt redemptoris. Luc. xv. in fi.
ubi pater qui filium perdidit ait manducemur ⁊ epulemur quia filius meus mortuus
erat ⁊ reuixit ⁊ perierat ⁊ inuentus est ꝛ. doctrina est eiusdeꝝ redemptoris nri. math.
xviii. Luc. xv. quis ex uobis qui habet centuz oues ⁊ si ꝑdiderit vnam ex illis nōne
dimittit nonaginta ⁊ nouem in disereto ⁊ uadit ad illam donec inueniat eam ꝛ. dico
vobis qđ ita gaudium erit in celo super vno peccatore penitentiam agente qđ super
nonaginta ⁊ nouem iustis qui nō indigent penitētia. uerba redemptoris refert tex.
in. c. penitēte. xvi. q. vii. ⁊ ambro. in. c. serpent de peni. di. i. ait nam pastor ille euan
gelicus lapsam ouem uerisse legitur non abieciisse facit tex. in. c. ponderet vnusq; qđ
l. di. ubi lra ait sed si aliquis lapsus quoquomodo fuerit portemus eum et fraterno
corripiamus affectu. Nam ut ait beatus Tho. scđa scđe. q. xi. arti. iiii. circa hereticos
duo sunt consideranda. Vnum quid ex ꝑte ipsoꝝ. Aliud uero ex ꝑte ecclesie. Ex
parte quidem ipsoꝝ est peccatū ꝑ quod meruerunt non solum ab ecclesia ꝑ ex
cōicationē seꝑerari sed etiam ꝑ mortē a mundo excludi multo. n. grauius est corꝛi
pere fides ꝑ quam est anime uita qđ falsare pecuniam ꝑ quam tēporali uite subuenit
vnde si falsarii pecunie vel alii malefactozes statꝝ ꝑ seculares ꝑncipes iuste morti
traduntur multo magis heretici statꝝ eū de heresi cōuincuntur possent nō solum ex
cōicari sed ⁊ iuste occidi. Ex ꝑte autem ecclesie est misericordia ad errantiuz cōuer
sionem. Ideo non statim cōdemnat sed post ꝑrimaz ⁊ secundam correctōez ut apls
dōcet. Postmoduz uero si adhuc ꝑtinax inueniat ecclesia de eius ꝑuersione nō spe
rans alioꝝ saluti ꝑuidet eum ab ecclesia seꝑarado. ita qđ non uisuz ē btō thome in
ꝑnienti postqđ heretici cōiecti sunt igni tradantur sed ad eccliam trahant ut supra.
si autē aliqui postqđ heretici reperti sunt ꝑ exhortatōes ⁊ ꝑdicatōes conuertuntur
adhuc sine pena capitis amissione bonozum reincorporantur ⁊ recipiuntur ab eccle
sia ꝑo ꝑrima uice ut in. c. ut officium. ⁊ in. c. super eo. ⁊ in. c. statutuz de here. li. vi. ⁊
in. c. nec licuit. xvii. di. ⁊ Posti. in sum. in ti. de here. in. s. iiii. ait. qđ si hereticus timoꝝ

oro nime
pudi abo glit
habet
nam
no pendi
voty

sch. ma. Aug.

De oue ꝑdita
Luce. 15.

Judices
stat.

re probationis confitetur etrorem et index videt veram contritionem et conversionem in illo
quod iniuncta penitentia salutari potest ei parcere et a fortiori illi qui sponte venit aut in
finito appposito et ordinato per ordinarium et inquisitores etiam venit et in pallegatis lo
cis. Nam ut dixi etiam si ipso iure bona confiscata sunt executio confiscationis fieri non
potest usque ad finem qua cessante cessabit quod ex ea sequitur ut in. c. cum cessante. de ap
pel. et in. d. c. vergentis. et in. d. c. cum secundum leges. et in. c. inquisitionis. de here. li. vi.
istam opinionem sequitur Car. in cle. i. de here. Jo. mo. et archi. in. c. cum secundum leges. istam
sequitur Petrus de ancha. istam sequitur Jo. an. in nouella. in. c. statutum. et in. d. c. cum
secundum leges. in. iii. colup. ubi ipse dicit quod occupatio bonorum est accessorium ad finem
damnationis que cum principale et necessarium habet precedere ergo si finis non preedit nec
occupatio bonorum sequetur. hoc autem tenet beatus Tho. in. d. q. arti. iiii. in si. ubi ait.
ecclesia quidem primo revertentes ab heresi non solum recipit ad penitentiam sed etiam
conseruat eos in vita interdum restituit eos dispensatiue ad ecclesias et dignitates que
prius habebant si videantur vere conuersi et hoc pro bono pacis frequenter legit esse
factum etc. Nam illud dispensatiue solum refertur ad illud interdum et non ad vitam et
bona etc. Idem Aug. in. c. displicet. xxiii. q. iiii. in pn. ait. trahendi estis et produciendi
ad veritatem uel cognoscendam uel eligendam non solum ut honorem salubriter habeatis
sed et ne nequissime pereatis etc. ita quod si conuertantur honorantur quo ad deum et ho
mines. Johannes de liniamo et Chancellinus et aliquantulum dicitur sentire
contrarium. sed non sufficit Augustinum et beatus Tho. Jo. an. et alios qui sequuntur partem con
trariam. ita quod licet isti secundum qualitatem personarum etiam si admittentur et reincorpent ecclesie
omissa pena capitali et amissione omnium bonorum puniendi sunt ut ipsis iudicibus inqsi
toribus visum fuerit. nam si talis amissus incorporatus est. frater religiosus magis pu
nitur quam clericus. et si est clericus presbiter aut beneficiatus magis punitur quam laicus
miles magis quam mulier aut rusticus ut superius dixi. Et ut Calderinus ait in ti. de he
reticis. in consiliis. cccclxxx. in. ii. q. non obstat. c. ad abolendam. ubi littera dicit quod non par
cendi sunt nec vita eis conceditur nisi sponte et continuo redeant. nam ipse Calderin
dicit quod non sunt verba illa ita amare sumenda ut sonant nisi intelligatur de his contra
quos damnationis sententia lata erat et heresim abiurauerunt. ut in. c. super eo. de be
re. li. vi. ita tenet ipse Calderinus et etiam archidiaconus bononiensis. Jo. an. de anania
in. d. c. ad abolendam. in si. licet in pn. uidebat sequi materialiter litteram put iacet. Sed
in omnibus iudices multum aduertant ad deuotionem et contritionem conuertentium. nam tanta
posset esse contritio in vno et lacrimatio vera et ex corde quod licet ille grauiter punien
dus esset et magis quam alius tamen mitius posset puniri si iudices dolorem et contritionem ve
ram viderent doctrina est Jeronimi in. c. mensuram. de pe. di. i. et in. c. que penitet.
ea. di. et in. c. baptismi. de con. di. iiii. ubi littera dicit tanta fuit contritio in latrone quod au
diuit a redemptore nostro hodie mecum eris in paradiso ut luce. xxiii. nam tanta potest esse con
tritio in penitente quod sine alia penitentia in hoc nec alio seculo ad celestia conuolent ut
in pal. locis et vide doc. in. c. i. de his qui filii. occi. nam ex exterioribus presumuntur pluri
es interiora ut in. c. legimus. lxxxiii. di. et in. c. in loco. v. q. iiii. et mathei. xii. ubi redē
tor ait. ex abundantia enim cordis os loquitur bonum homo de bono thesauro profert bonum et ma.

los male.

CSed nūquid isti q̄ conuertūtur ante sentētiā debeant pronūciari per ordinariū
et inquisitores ut heretici. Et uidetur q̄d non ut facit tex. in. c. hęc ē fides. xlii. q. i. et
q. ult. c. dixit ap̄tus. et docto. in. c. excoicamus. in. ii. de here. maxime. Archidiaconus
bononiē. Jo. de anani. q̄ ponit istam pronūciationē quam ordinariū et inquisitores
in similibus debent facere. s. q̄a te inuenimus. p̄ tuā confessionē et legitimam p̄batio
nem hereticū uel hereticos adieciſſe. nunc autē saniori vsus cōsilio vis ut afferis ad
unitatē ecclesie corde puro et fide non ficta redire. ideo te in primis abiurata oī here
tica prauitate iuxta formam ecclesie ab excoitationi et vinculis quibus tenebaris affri
ctus absoluimus. si tñ ad eandē ex corde redieris et iniuncta tibi mādata seruaueris et
quia in deū et sanctam ecclesiam temere deliquisti ad pagēdam p̄niam cōdignam in
perpetuū carcerē te detrudi volumus et p̄cipimus ibi p̄petuo manere. Hoc autē intel
ligitur q̄n reincorporatus aut reconciliatus p̄petuo incarcerandus aut murandus ē. sed
scōm a ias penas quas ordinariū inquisitores imponūt in pronūciatiōe quo ad ista ver
ba formabunt istam opinionē. sequit archidiaconus s. Jo. an. dicat q̄ inquisitores n̄ri
tp̄is p̄riū seruant cum oēs istos convictos aut in eodem crimine cōfessos etiaz si cō
uertant et admittant. declarant hereticos quorū fundamentū non uideo cur multa iu
ra contrariū disponant. ut in. d. c. vergentis. et in. c. cum secundum leges. et in. c. inquisi
tionis. et b̄tus Tho. in. d. q. xi. arti. iiii.

De relapsio.

CSed si isti reincorporati admissi post reincorporationē et admissionē reincidūt in he
resim adiurata et itex i secunda vice cōuertunt et nō d̄t errorē adiurare si admittēt
Et dico q̄ in iudicio dei semper recipiunt redeuntēs. q̄z deus seruator est cordium
et vere redeuntēs cognoscit. sed cū hoc ecclesia imitari non pōt p̄sumit enī eos non
vere reuerti q̄ cum recepti fuissent itex sunt relapsi. et ideo eis vitam saluam nō dene
gat s. a piculo mortis eos nō tuet. ut in. c. ad abolendam. de here. in. c. sup̄ eo. et in. c.
accusatus. de here. li. vi. ubi etiaz tex. ait si primo nō probatū fuisse totū crimē here
sis s. fuit suspectus et uehemēs suspitio fuit p̄ eū. non autē leuis sufficit ad eū faciendū
relapsam ut ibi imo magis ait tex. in. c. acutus. in. p̄mo. xlii. q. i. q̄d non ē necessaria
nova sententia et in. ea. q̄ quasi per totū. uide de relapsio. vñ tñ est saluo meliori iudi
cio p̄supposito q̄ iura p̄dicta loquunt̄ quando relapsi dephensi sunt reincidisse in
dicto crimine Ideo iusta p̄sumptio est q̄ nō vere cōuertus sit nec etiam si secūdo
cōuertatur non vere ut p̄mo cōuertitur cui⁹ causa ne imerito si a morte non liberetur
tñ si vnus istoz non in relapso fuit dephensus sed ipse sp̄ote venit ad ordinariū uel
inquisitores et confitēt errorē suū et itex in errore reincidisse et flet et lacrimatur et petit
reincorporari et uult adiurare errorem et quamcūq̄ p̄niam grauissimam facere uideri
meo ut dixi saluo meliori iudicio dicerē q̄ cum cessat scandalū apud alios cur ipsam
relapsam nō intellexerūt et cessat illa mala p̄sumptio q̄d non vere reuertebatur et
q̄d sp̄ote venit uidetur vere reuertatur q̄d imposta grauissima p̄nia et pena a pe
na mortis liberarentur.

actio q̄ relapsi
inherenti
h̄ereticis anno de
temporalis nō
liberantur etia
si conuertantur
ad fidem x̄pi
neq̄ q̄ talis
est ministraria
nona p̄yā.

De pertinacibus.

Sed si isti heretici obstinati indurati alieni a cognitione vera et semita veritatis nec misericordiam volunt nec veritatem agnoscunt et doceri et instrui ac illuminari recusant graviter puniendi sunt. ut in. c. nec licuit. xvii. di. vbi Gregorius ait. q. obstinati et contumaces steterint eos ab eisdem sedibus apostolicis aut trahi ad salutem quoquo modo necesse est aut ne aliorum perditio esse possint scdm canones per seculares oportet opprimi potestates. nam pie et sancte simulibus cum misericordia et equitate poterimus dicere verba Augustini in. c. qui peccat. xlii. q. iiii. vbi ait. Non plequimur vos nisi quemadmodum veritas persequitur falsitatem. nam non persequitur qui animarum salutem requirit et honorem deo procurat. nam ut ait apostolus. ii. ad Corinthios ii. quia christi bonus odor sumus deo in his qui salvi fiunt et in his qui perunt. aliis quidem odor mortis in mortem aliis odor vite in vitam. et ita sicut primo erat iusta et equa exhortatio et misericordia. ita nunc severitas et ultima pena ignis in eis exercenda est. et omnis homo psallat cum propheta. Exurgat deus et dissipentur inimici eius. nam iusta est qui divina contemnunt mandata et inobedientes paternis existunt iussionibus severioribus corrigantur vindictis. ut in. c. iustum. xlii. q. iiii. ut qui prius odio habetur corrigatur exemplo ut alii terreamur exemplo verba sunt Augustini in li. de civi. dei que fuerunt translata in. c. non est innocentie. xlii. q. v. facit tex. in. c. quapropter. ii. q. vii. et aut est hereticus notorius facti et manifestus. et tunc iste nec indiget accusatore nec probatione. ut in. c. manifesta. et in. c. que lotharius. et in. c. de manifesta. et in. c. multi. ii. q. i. et in. c. evidentia. de accusa. vnum tamen est quod omnia ista iura intelliguntur quando est notum omnibus aliis. quia non sufficit sit notum iudici. ut facit tex. in. c. si peccaverit. et in. d. c. de manifesta. ubi dicit littera que iudici nota sunt sine examinatione ferri non possunt. quia dum accusatoris persona assumitur iudiciaria potestas amittitur. Sed quando dicatur manifestum notorium vel quando dicatur manifestum aut notorium et quomodo triplex sit notorium vide in. c. vestra. et in. c. tua. de coha. cle. et in. c. sup quibusdam. et in. c. cum olim. de verbo. sig. et in. d. c. manifesta. et ibi glo. magistralis. et in. d. u. r. et si notorius hereticus est notorie puniri debet. ut in. c. i. de pe. et re. hoc intelligas sane verum si pertinax est et corrigi aut emendari recusat. sed si etiam notorius hereticus et manifestus et delictum seu heresis nulli occultari valet errorum cognoscit et adiurare intendit admittendus est et ecclesie reincorporandus ut berengarius qui postquam errorem abiuravit licet notorius hereticus fuisset. ab ecclesia receptus fuit. et macharius licet notorius hereticus esset si errorem cognovisset et abiurasset maximaque consolatione a papa benedicto in eius et ecclesie consortio fuisset admissus et si isti pertinaces sunt fratres religiosi clerici licet sint exempti ut dixi quo ad hoc non gaudent privilegiis ut in. d. c. ut officium. in. s. denique. et tunc ordinarius cum inquisitore attendent aut ipse confitetur errorem et est manifestus hereticus. ut in. c. super quibusdam. de verbo. sig. et tunc convocatis peritis et clericis ut hereticum condemnabunt et tanquam talem declarabunt. Si autem non est manifestus hereticus imo asserit se christianum et errorem confiteri recusat et vere convincitur de

artus gliter
nans subiecti
penissimum p
endit sunt

artus q no
notorius ill
quod p p
notus p
B d g e d b

heresi quia idem est qd confessus in iudicio in. c. at si clerici. de indi. ad idem ut here-
ticus p ordinariū & inquisitorē de p̄silio alioꝝ doctoꝝ egregiaꝝ p̄sonaꝝ illiꝝ lociad cō-
dēnationē p̄cedēt. ut in. c. ad abolēdā. & in. c. ut cōmissi. in. c. p̄ hoc. de h̄. li. vi. & in. c. l.
i. e. ti. imo deterior erit eius cōditio etiā si p̄uertat q̄ alterius q̄ erroꝝ cōfiteat. & in eo
p̄ aliquos dies persistit et etiā cōuertitur ut in p̄all. locis. Sed qd si post cōdemnis-
tionē vere & non fecte nec mortis timore sed zelo & feruore fidei cōuertatur l̄ de bo-
nis stet misericordie p̄ncipis si laicus ē cū ipso iure ut dixi fuerunt confiscata & lata
s̄nia p̄ eccliafficū. sunt bō ipsiꝝ p̄ncipis arbitrio & eiꝝ misericordie remissa. s̄z adhuc
de uita erit cōcurus l̄z incarceretur p̄petuo aut alio modo puniatur. ut in. c. ve rgentis.
& in. c. ad abolēdā. vbi tenet florentinus & Archidiaconus Johānes de anania q̄
anteq̄ igni tradatur potest penitere & mortē euadere. ut in. c. excoicamus in p̄mo. de
here. vide glo. singularē in. c. excoicamus. in. ii. in fi. & magis est q̄ si humiliter p̄nias
recipiunt & tenent in perpetuis carceribus inquisitores cum ordinariis cui in carcerē
uel muro recludi subiciunt poterunt mutare uel mitigare penā. ut in. c. ut cōmissi. i. s̄.
illoꝝ. Sed si nō cōuertitur tunc si est p̄sbyter religiosus aut clericus totius ecclesi-
astici ordinis p̄rogativa nudetur. & sic oī officio & beneficio seculari relinquat arbitrio
pt̄atis animaduersione debita puniendus. ut in. c. ad abolēdā. de here. in. s̄. p̄ri. et
tunc ep̄us suus cōuocatis abbatibus aliisq̄ religiosis p̄sonis ac fr̄atis sue dioc̄. dictū
fr̄em clericū p̄sb̄z degradare poterit & post degraionē curie seculari tradere aut p̄-
petuo talē religiosū sen clericum degradatum imurare faciet. ut in. c. i. de here. li. vi.
bona aut̄ clerici applicabunt sue ecclesie ut in. c. excoicamus. in. i. de here. Si antez
fuerit laicus ad idem si confitetur erroꝝem & heresim. & non ut erroꝝem sed ut veritatē
in pertinacia defendit & tenet erroꝝem hereticus declarabitur & ut talis condemnabi-
tur & tradetur curie seculari ut in. c. ad abolēdā. & in p̄all. locis. qui cū comburatur nō
indiget sepultura nec sibi aut pulueribus ecclesiastica sepultura est danda ut in. c. si-
cut. de here. & in. c. ii. eo. ti. li. vi. ubi non solum heretici sed fautores credentes rece-
ptatores priuantur ecclesiastica sepultura. & si sunt traditi extumulant̄ cum ossa illorū
decerni possunt & in aliis dic ut supra.

De absente.

Sed quid si iste suspectus infamatus de heresi est absens et incarcerari aut reali-
ter trahi non pōt & tunc siue sit clericus siue laicus si crimen pōt plene probari & p̄-
batur licet sit absens proceditur contra absentem & condemnabitur de heresi nō ob-
stante lege absentem. C. de accusa. & c. accusatori. & c. caueant & quasi per totum. iii.
q. ix. Sed quomō clericus degradabitur in absentia ut tradatur curie seculari. & dico
q̄ est duplex degradatio realis de qua in. c. degradatio. de penis. que nō fieri pōt nisi
in presentem. aut est degradatio verbalis & depositio que loco realis succedit. Nā
si aliquis absens est deponitur excōmunicatur & eum ecclesia eum habere non vale-
at fingit enim realiter degradatum & concedit licentiam potestati seculari eum capiat
& poniat ut facit tex. scōm vnam lecturam & ut credo magis veram. in. c. cum non ab

et q̄ bona de
heretico
degradatur
ante p̄sentem
ut bona.

et q̄ facit
absentem
suffragium & here
p̄.

homine de iudi. et similiter in casu de quo agitur cum clericus citatus noluit comparere. episcopus et inquisitores eum potuerunt priuare et deponere et verbaliter degradare et potestati ut dixi seculari tradere si laicus condemnabitur de delicto confiscabuntur bona et habebitur pro heretico. sed si crimen non est probatum et ipse est suspectus infamatus de heresi probabili suspitione. nam alius suspitio nihil operatur citatur ut veniat ad respondendum de heresi non uenit ex illa contumacia insurgit uehemens presumptio contra eum et sic excommunicatur. et si stat in excommunicatione per annum illa presumptio seu suspitio uehemens transit in violentam presumptionem et propter illam violentam presumptionem tanquam hereticus potest condemnari ut in c. cum contumacia. de here. li. vi. et archi. in c. accusatus. et in c. ut inquisitionis. eo. li. et ti. et in c. excoicamus. in s. i. eo. si. et in c. ras. de psump. si autem citatus uenit et coram ordinario et inquisitoribus comparet si confitetur delictum aut neget. dic ut supra. in c. de presentibus.

Sed qua pena mulieres et filii catholici hereticorum ex condemnatione paterna puniuntur.

Breuiter dico quod si mulier non participabat in crimine aut non scienter cum heretico contraxit quod non perdit dotem imo antequam secularis occupet bona mariti ipsa mulier dotem habebit. tex. est in c. decreuit. de here. li. vi. in c. ex lris. de pigno. nam propter delictum mariti mulier non perdidit dotem. ut. C. de dona. inter uirum et uxor. res uxoris. et. C. ne uxor pro marito. l. ii. et. C. ad. l. iuli. maies. quisq. s. uxores. et iura sunt uulgaria. sed quod de filiis iura varia sunt et diuersa. et doctores diuersa sentientes. nam tex. in c. crimen. i. q. i. ait quod crimen uel pena paterna nullam maculam filio infligere potest idem. c. sequenti. in casu de quo agitur ubi lra ait quod iudei baptizati si postea pernicantes in christum qualibet pena damnati exierint a rebus eorum fideles filios excludi non oportebit quia scriptum est. filius non portabit iniquitatem patris etc. idem ait augustinus ad bonifacium in c. iam itaq. ca. ca. et q. etiam idem augustinus ad auxiliu episcopi. ea. ca. et q. ait. non imputantur filiis peccata parentum que post eorum natiuitatem a parentibus committuntur nec pro peccatis parentum spirituali pena filii sunt plectendi. officio autem uel beneficio ecclesie peruari spiritualis pena est non igitur hac ex peccato patris promeretur filius. hoc uidetur tenere lex manicheos. C. de here. i. si. ubi lex dicit. sed nec filios heredes eis existere aut adire permittimus nisi a patre prauidate discesserint. Sed his omissis et multis disputacionibus doctorum dicendum est quod hodie decisum sit bona hereticorum secularium ipso iure esse confiscata pro domino temporaliter. ut in l. i. ii. et iii. C. de apost. et i. c. uergentis. et in c. cum secundum leges. de here. li. vi. licet ibi dominicus ancharanus et Jo. an. faciunt de bonis tres partes. una pro officialibus. alia pro domino temporaliter alia pro ecclesia romana pro tuitione officii. sed diuidantur uel non diuidantur bona confiscantur et acquiruntur domino exclusis filiis sed nullam uideo rationem cum omnia iura concordent et decidant quod uita relinquatur filiis non succedentibus nec stantibus in heresi quomodo infantibus minoribus. xiiii. annorum qui uita per se seruare nesciunt nec ualent cum alimentis careant indirecte uita non priuentur reprobantur

actus qd de
c. de here. et
et cor. fi
catholice a
puniuntur
bonis

actus qd bona
hereticorum
iure sunt
confiscata
et cor. fi
catholice a
puniuntur

iure successiones in filiis clericorum quo ad ipsos clericos sed ius canonicum pie
 considerans respectu alimentorum fecit eos ad aliquid ex successione seu donatiōe
 parentum capaces ut in c. cum haberet de eo qui dux. i. matri. quam poll. p. adulte.
 et sic pius et humanus esset aut fiscus seu dominus temporalis aliquid istis pro alimen-
 tis daret aut tales ad alimentandum reciperet priuantur filii dignitatibus et efficiuntur
 inhabiles quo ad obtinenda usque ad secundam generationem. ut in c. quicumque in s. here-
 tici. de here. li. vi. quod limitatur in c. statutum in ii. eo. ti. et li. p. paternam lineam. intelli-
 gatur usque ad secundum gradum. p. maternam vero usque ad primum. et licet vix sit ista in-
 ra loquitur de obtinendis. tex. in c. ut commissi in s. penul. etiam loquitur de obtinendis
 sed quomodo intelligatur de filiis natis post delictum. vel de principaliter delinquentibus. vide
 Jo. an. in nouella in d. c. ut commissi qui multa dicit unum tamen est quod omnia ista iura
 intelliguntur sane. vix si pater aut mater mortuus sit ut hereticus secus si ut christianus
 nam si moritur christianus et reincorporatus est ecclesie unitati nec filii nec nepotes in tempo-
 ralibus et spiritualibus dignitatibus beneficiis officiis non priuantur nec sunt inhabiles
 ad obtinenda. facit tex. in d. c. statutum in si. sed doc. in d. c. statutum. mouent questionem
 quid de filiis seu nepotibus relapsorum si relapsi conuertuntur et admittuntur ab ecclesia
 et moriuntur ut christiani si similiter priuantur beneficiis officiis et efficiuntur inhabiles ad
 futura. Jo. an. in d. c. statutum. et Petrus de anchorano arguunt pro prima parte quod filii
 relapsorum qui conuertuntur non priuantur beneficiis nec sunt inhabiles ad futura. et faciunt
 istam rationem ex quo datur sibi eucharistia sunt de corpore ecclesie ut. i. q. i. extra catho-
 licam. Item benigna interpretatio est facienda pro filiis qui puniuntur crimine alieno
 C. de natu. li. l. legem. sed finaliter isti concludunt dictum. c. statutum. non habeat locum in
 filiis seu nepotibus relapsorum. ita quod filii ipsorum priuantur beneficiis et ad futura sunt
 inhabiles sed mihi videtur saluo meliori iudicio quod posset distingui ut supra. quod aut
 dependunt aut conuincuntur de relapsu. et quia tunc quo ad ecclesiam militantem re-
 putantur heretici ne immerito si filii ut filii hereticorum in his damnentur. sed si relapsi
 veniunt sponte et cessat presumptio et ratio presumptionis. et reincorporantur et ut christiani
 moriuntur tales ab ecclesia merito reputantur filii istorum nec priuantur obtentis nec
 inhabilitantur ad obtinenda ut ibi.

Sed an propter multitudinem hereti-
 corum hereticis parcendum sit.

Dico quod nec malitie seu pertinacie istorum propter multitudinem parcendum est ut in c.
 nabocdonosor. xlii. q. iiii. imo multitudo propter peccatum unius ex iniustione seu pmi-
 sione diuina pluries puniunt. Nam propter peccatum Meli et filiorum in duabus diebus mortui sunt
 triginta et quatuor milia hominum et arca dei capta est et propter peccatum Acham plures mortui sunt
 quos Josue mittebat ad bellum et propter peccatum dauid quod fecit populum numerare septuaginta mi-
 lia virorum mortui sunt. nonne acor filius zare preterit mandatum domini et super omnem populum israel
 ira eius incubuit. nam polluitur ex vno peccatore populus sicut ex vna oue morbida vniversus

q. filii hereti-
 corum sunt cap-
 ti hinc dicitur
 ventu respectu
 alimentorum

q. filii hereti-
 corum sunt cap-
 ti hinc dicitur
 ventu respectu
 alimentorum

q. qd. filii
 hereticorum
 relapsorum et
 corollariarum
 aphi. b. d. d. d.
 etiam si morta-
 tur inf. d. p. p.
 de p. v. p. p. p.
 e. p. p. p. p. p.
 ad v. f. i. a. :-

q. an multum
 hereticorum
 p. d. d. d. d.

grex inficitur. rex est iero. xlvi. di. in. c. sed illud in fi. ita qd si vnus potest inficere pa-
pulum a fortiori si multi morbofi sunt. 7 sicut dico pp peccatū vnus plures puniunt
quantū magis si ipsi delinquentes multi 7 plures sunt. vey est qd ratione multitudi-
nis in casu de quo agitur ne anime tantoz in ignem eternū condemnate remaneant
vigilandum est 7 maxima diligentia adhibenda ut ad deum verum cōuertantur vnū
deum in trinitate 7 trinitatem in vnitatem venerentur. ut in d. c. Nabucodonosor. et
in. c. ipsa pietas 7 in. c. qd faciet ecclesie 7 in. c. qd christus. 7 c. quam magnus. 7 in. c.
forte ea. di. 7 non incontinenti etiam si heretici sint igni tradantur maxime si multi-
tudo hereticoz est. nam in. c. non potest esse. xliii. q. iiii. Augusti. ait cum vero ides
morbus plurimos occupauerit nihil aliud boni restat qd dolor 7 gemitus. ut p illud
signū quod ezechieli sancto reuelatur illesi euadere ab eoz vastatione mereantur. 7c.
Reuera cum cogitatio peccadi multitudinē inuaserit diuine discipline seuera mise-
ricordia nccia est. nam ait etiam ibi lra in casu de quo agit in hoc ergo iubemur di-
ligere inimicos 7 misereri eorum ut de eoz pditione doleamus eozū salutem deside-
remus 7 p eorum correctione quotidie laboremus 7 oremus penitentibus solaciis
impendamus alter alterius onera portantes. idem Aug. in. c. displicet tibi. ea. causa
7. q. ait qd quis ad Ep̄atum trahit inuitus 7 sequit in litera quantū magis vos ab er-
rore pernicioso in quo vobis inimici estis trahēdi estis 7 producendi ad veritatem
vel pgnoscedam uel eligenda; n̄ solum ut hōrem salubriter habeatis sed etiā ne ne-
quissime pereatis. Non ideo vobis displiceamus qz reuocam⁹ errantes 7 quietim⁹
perditos melius enī facimus voluntatē dñi monentis ut vos ad ouile eius redire co-
gamus quaz consentiamus voluntati errantiū ut perire vos pmittamus. 7c. S; quā
crudeles eēt serui dei si huic male volūtati tue te pmitterent 7 non te de illa morte
liberarent quis eos nō merito culparet qd impios nō recte iudicaz. 7c. Itaq; sancta
7 sana est doctrina August. in preall. locis. 7 credo magis cū amore 7 seruoze xpi ista
docuit 7 monstrauit quam acursus in glo. sua in. l. ii. C. de apostaticis ista negauit. nā
licet verū sit qd pp pctm̄ vni⁹ multi puniant nihilomin⁹ etiā in casu de quo agit qñ
multi sunt delinquenti multū tollerant ut puertant 7 deo lucent. hoc idē ait Aug. scri-
bens fausto in. c. qd faciet eccleie in. S. ecce. xliii. q. iiii. ecce qd crimina sūt puniēda
quā salua pace ecclesie feriri possunt in quo m̄ discretio adhibēda est Alioquin. n. de
linquentiū multitudine diu per patientiam ad pniam est expectanda. 7c. 7 magis hodie
q̄ t̄p̄e Moysi aut dauid 7 magis hodie q̄ in primitiua ecclesia vide Aug. in casu
p̄nti in. d. c. displicet quasi ad finē vbi ait ad donatū pb̄z sup illud euangelicū nūqd
vos vultis abire 7 nō attendis qz tunc p̄m̄z ecclesia nō nouello germine pululabat
nondūq; p̄pleta fuerat illa p̄phetia adorabunt eum om̄s reges terre et om̄s gentes
seruient ei qd vtiq; q̄tomagis impletur tanto maiori vti ecclesia potestate ut nō so-
lum vitet sed etiaz cogat ad bonū. nam postq; dñs in euangelio uolētes fecit intrare
ad p̄niū mandauit seruo exi in vias 7 sepes 7 compelle intrare vt impleat domus
Itaq; doctrina est n̄ri redemptoris 7 seruoz suoz ut om̄s ad ipsum cōuertant 7 pre-
ceptū ut ordinarū inq̄sitores in hoc intēdant 7 in his sit sua tota vigilantia ne eis p-
eandē redēptorem dicat errantē non reuocastis pditū non inquisistis. Nam ut dixi in

dilatione et per exhortationes aliquos convertit quod tantum operari post conversionem quod non sine utilitate maxima dilatio data fuit. nam paulus non est permissus ut pessima voluntate qua persequeretur ecclesiam sed prostratus est ut cecaretur cecatus est ut mutaretur mutatus est ut mitteretur. missus est ut qualia fecerit in errore talia pro veritate pateret etc. Itaque ex dilatione excommunicatione ex exhortatione ex predicatione predictis concessa utilitatem presentibus et futuris videmus cum non parum omnibus sit intelligatur paulum convertitum berengarium abiuratum nicolaum reuersum. et istos tres doctos et doctores in publico errores adiurasse vel prius predicasse nam isti et alii reformati multo magis confirmaverunt et confirmant quod si intelligerent omnes tres et alios in erroribus suis remansisse pertinaces. Nam si paulus pertinax cecatus maneret berengarius errorum non adiurasset nicolaus a scismate non destitisset. multi opinionem istorum sequuti fuissent ut post conversionem ad bonum in bonum multi sequuntur et cum his deo serviunt et in eius vinea bene operantur et fructum faciunt ut satis ostensum est. Non dicimus predicamur intelligenda sint ut peccandi relaxetur impunitas sed ut delinquentibus correctio et nature ministretur subsidium. ut idem Augustinus ait in d. c. non potest et in d. c. quid faciet ecclesie et in pallegatis locis.

De sortilegiis divinationibus incantationibus et aliis artibus superstitiosis.

Quia supradictum est de hereticis et qualiter veniant puniendi per episcopum et heretice pravitatis inquisitores. et quia in divinationibus et incantationibus aliquando committitur heresie. et tunc si hereticus est manifestus per episcopum et inquisitores puniendi sunt. ut in c. accusatus. de here. li. vi. vide abb. in c. de sortilegiis. et in casu in quo non sit heresie gravissimum delictum et peccatum est ut in c. ex tuar. de sortilegiis. Ideo in quo persistat et quod per ordinarium isti puniendi sunt merito restat videri. Et primo de sortilegiis circa que permittitur quod sit fors. et Augustinus in libro psalms quod translatum est in c. fors. xvi. q. ii. ait fors non est aliquid mali sed res inhumana dubietate divina indicans voluntatem ita quod de sui natura non est mala. ut facit tex. in c. quod autem ea. ca. 7. q. sed prohibetur ne propter assiduitatem labatur in idolatria. ut in c. i. vii. 7. ul. de sorti. et in d. c. fors. ubi lra ait quod antequam evangelium claresceret multa permittentur que tunc perfectionis discipline penitus sunt eliminata. et ita propter peccatum. Alcor dum furtum commisit Josue sortibus eius inuenit. ita quod fuit ante evangelium aut ex iussu divino sicut in mathia. ut in ca. non statim. es. ca. 7. q. ubi Jero. ait. non statim debemus sub exemplo Josue sortibus credere. vel illud de actibus apostolorum huic testimonio copulare. ut ea. q. quasi per totum. Et si laicus est per arte ista utitur excoicatur et quadraginta diebus peniteat. et si clericus excoicatur et a dignitate suspenditur et ad monasterium remittitur et privari beneficiis poterit. ut in c. non oportet. xvi. q. v. cum duobus sequentibus. et in c. de sortilegiis. Sed aliquando permittitur fors ad differentias excusandas ut hereditas domus sorte inter heredes dividatur et in filiabus. Divinationum autem ut ait Varo quatuor sunt genera quod est tractatum xvi. q. iii. c. i. ubi lra ait divinationum quatuor esse genera. terrarum. aquarum. aeris et ignis. nigromantiam ydromantiam aeromantiam dictam autumant divini dicti sunt quasi deo pleni divinitate enim se esse plenos simulant et astutia quaedam fraudulenta hominibus futura conie-

stant. Duo autē genera diuinationis sunt. ars et furor. et nullo modo diuinitio sumit in bonā partem. ut in. c. nunquā diuinitio. i. q. i. nec vera est prophetia que pro pecunia dat. ut in d. c. et in. c. iudices. ea. cā. 2. q. Nam math. vii. redemptor ait. multi dicent in illa die dñe domine nonne in nomine tuo prophetauimus et in nomine tuo demonia eiicimus et tunc confitebor illis quia nunquā noui uos. Incantatores sunt qui arte uerbis peragunt arioli uocati sunt propterea qui circa idolorum nepharias preces emittunt funesta sacrificia offerunt hisq; celebratibus accipiunt respōsa. Auruspices nuncupantur quasi horarum inspectatores. dies enim et horas in agendis negociis operibusq; custodiunt. Augures qui uolatus auium et uoces intendunt aliaq; signa rerum uel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. idem sunt et auspices. nam et auspicia sunt qui inter facientes obseruant dicta. aut sunt auspicia quasi auium spicia et auguria quasi auium garris idest auium uoces et lingue. Item in augurium quasi aues gerunt quod aues gerunt. Duo autem sunt genera auspitiōrum. unum ad oculos. alterum ad aures pertinens. ad oculos scz uolatus ad aures uox auium. Alii dicuntur phitonise. alii genethaliaci qui intelligunt circa considerationes natalitiōrum. et isti quo ad uulgum mathematici uocantur et latini constellationes uocant de quibus omnibus textus est ambrosii in. c. i. xxvi. q. iiii. et ea. cā. quasi per totā et habetur. Et de maledictis et mathematicis in. l. nullus. et in. l. nemo. et per Augustinū de doctrina christiana et per beatum Thomaz. scda scde. q. lxxxii. usq; ad. lxxxvi. ubi late tractat de omnibus his. Et in istis multum ordinarius uigilare debet et de his inquirere ut nemo sit qui ista agere audeat nec ad istos uenire sit alicui facultas cū dicitur scriptum sit. Si peccauerit uir in uirum placari ei potest deus. si autem in deum querat pro eo quasi nullus. nam primum et maximum mandatum est. Diliges dominum deum tuum. et unum cole deum etc. ut math. xxi. ipse redemptor ait. Et cui dubium ex dicto primo mandato inhibendum sit non colere et adorare idola uel demones seu aliqua elementa uel solem uel lunam uel stellas uel planetas nec etiam arbores animalia uel corpora aliqua animata uel inanimata preter unum deum in quem solum credendum ut patet in simbolo fidei. Credo in unum deum et probatur. xxvi. q. v. non licet credere qd aliquis suis magicis artibus possit aliquid facere sine permissu et nutu dei. Cum omnia que fiunt aut suo iudicio iusto fiunt aut saltem suo permissu ipse fieri sinit. xxvi. q. v. quecumq; in medio. hereticum enim est credere aliquid diuinum preter deum uel qd aliud possit fieri uel mutari ab alio qm a deo qui est creator omnium ut patet in predicto simbolo et in Jo. c. i. ut pz. xxvi. q. v. c. epi. et d. c. quicumq;. Item non licet demones adorare uel recipere ab eis responsa. ut. xxvi. q. ii. hi qui. et. c. illos. Nec licet nobis in nostris agendis inspicere uel attendere cursū stellarum uel inanem fallaciam planetarum. quia debemus omnia quecumq; agimus uerbo aut opere in nomine dñi nostri iesu christi facere et deo grās agere. ut habet in actibus apłoz. c. viii. et ad collocen. c. iii. et luce. ix. et pz. xxvi. q. v. non licet. 2. q. u. c. illos. Item non licet separare nostram salutem ab alio qm a deo qui est omnium uera salus et uera sapientia et qui ab alio suam salutem separat non est fidelis sed infidelis non est sanus sed eger. non est sapiens sed demens et decipitur a demone qui

22
eū inducit et alicit ut faciat eū participem sue pditionis .xxvi. q. ii. q. sine. ad qd. .xxvii. di. 5. hinc etiam. nam lacrimandū et dolendū ē qd in auguriis nobiles i diuinationibus incantationibus et aliis spstitionibus p maiori parte p̄biteri et p̄sone ecclesiastice sūt et cum omnia ista tendant ad idolatriā. et in isto casu sine gentilis sine iudeus sine saracenus sine xpianus delinquant inquiri et puniri p̄t p ep̄m cum sapiant heresim. nam si infidelis venit contra ius naturale aut contra legē in qua est heresis cōmittendo ut qd non credit deum creatorem aut similia iudicari aut comburi p̄t sicut xpianus qui hereticus ē. ut in .c. nouit. de iudi. et in .c. q. sup. his. devoto. et si in his incantationibus de diuinationibus et sortilegiis non cōmittitur heresis cum aliquando p̄t exerceri sine heresi ut supra dictum est et tunc ep̄us cui ordinarie ista cōpetunt inquirere et punire p̄t et debet. ut in .c. i. de offi. ordi. et ut dixi etiam si in similibus ep̄us inuenit iudeos saracenos peccantes p̄tra moralia et p̄tra legē suam ipsos p̄t corrigere et castigare. ut aiūt doc. in d. c. nouit. de iudi. et Anno. in .c. qd sup. his de uoto. ubi late ipse tractat questionē. Et qd ut ait Jeronimus in quadā epla. et tex. in .c. heresis. .xxiii. q. ii. heresis dicitur ab electiōe. s. eam sibi unusq̄sq̄ eligat disciplinā quam putat esse meliōrē et ne in oibus supradictis videar elegisse aliqd nō eligendū approbans non approbāda cōcludo quo ad ecclesiam et scissimū dñm nrm Sixtū p̄tificē maximū eiusdē ecclesie p̄sidentē cum dicto Jeronimo. .xxii. q. i. c. hec ē fides papa beatissime. quā in catholica didicimus ecclia quanq̄ semp tenuimus in qua si minus perite aut parū caute forte aliquid positū est emēdari cupimus a te q̄ Petri sedē et fidē tenes. si autē hec nostra cōfessio ap̄latus tui iudicio cōprobatur. quicumq̄ me culpare voluerit si imperitum uel maliuolū et non catholicū sed hereticū cōprobabit. Itē sancta Romana ecclia que semp immaculata p̄mansit dño providente et beato ap̄lo Petro op̄e ferente in futuro manebit sine vlla hereticorū exultatione atq̄ firma et immobilis omī tempore persistit. Et qm̄ autem pater venerandē tempus in quo sumus scis est operibus et agende penitētie constitutū oportuit nos nō tacite modo conscie s̄ enā popularis et fame et iudicii habere rōnē. nam ut paternitas vestra optime nouit possumus p̄ sententia sacrorū auctorū cellulis etiam nostris legendo scribēdoq̄ et mentē exercendo penitentiam agere et pctā diluere. v̄z id vulgo incognitum est a quō nisi stadiōes et sacras ecclias equitando quotidie visitemus perq̄ urbem discarramus et que ceteri faciūt nos etiam facere cōspiciamur mordemur p̄tinuis latratibus et quasi anathematis notā digni esse censemur quos populi morsus timet si nocere non p̄t ut hoc sacro tpe vitarem statui cum deo oprimo maximo satisfecerim vetalis etiam ipsis satisfacere ne iis peccandi et maledicendi causam preberemus. Itaq̄ pater venerāde hac rōne motus breuior fui q̄ tanta res pollulare videretur et paternitas quidem v̄ra mihi veniam dabit ut spero cum p̄ferim et ipsa et ordinarii fere om̄s Ep̄sopi ad quos hu iusmodi cognitio maxime pertinet hec oia et alia que passim apud sacros auctores hac de re scripta sunt me longe melius atq̄ subtilius. et intelligant et in promptu ut in p̄ncipio dixi habeant. Valeat paternitas v̄ra Ex Vrbe Decimo septimo. K. l. Aprilis Anno Incarnationis dominice Millesimoquadringentesimo octuagesimo primo. *finis*